

Hvordan bliver tidligere sprogstart i skolen en succes?

Daryai-Hansen, Petra; Søndergaard Gregersen, Annette

Published in:
Fra viden til velfærd

Publication date:
2016

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Daryai-Hansen, P., & Søndergaard Gregersen, A. (2016). Hvordan bliver tidligere sprogstart i skolen en succes?
I *Fra viden til velfærd : Forskning og udvikling i UCC* (s. 36). Professionshøjskolen UCC.

FRA VIDEN TIL VELFÆRD

Forskning og udvikling i UCC

Fra viden til velfærd – Forskning og udvikling i UCC

Udgivet af Professionshøjskolen UCC

September 2016

Redaktion: Line Balvig-Phillips, Katja Bender Sebbelov,
Miranda Bohr Brask, Signe Kierkegaard Cain og Susan
Jespersen

Fotografer: Christel Halvor Trøstrup (side 47), Colour-
box (side 21), foto fra Arbejdersmuseet (side 6), Grazyna
Schindler (side 50), iStock (side 48), Jacob Nielsen (side
9, 16, 24, 26-27, 30, 33, 39, 43, 46, 54 og 58), Jeppe
Carlsen (side 7, 10-14, 17, 19-20, 23, 34, 37 og 55),
Kristine Bramsen (side 3, 8, 18, 45 og 52-53), Marianne
Meinke (side 32), Svend Rossen (side 31), Thomas Arn-
bo (side 22, 36 og 40), Tomas Bertelsen (side 28-29) og
Welfare Denmark (side 42)

Design: Rumfang

Grafisk tilrettelæggelse og tryk: Bording

Forskning, der forandrer hverdagen

UCC's forskning er praksisforskning. Den tager som andre slags forskning udgangspunkt i teorier, anvender bestemte metoder og analyserer data – men går også helt tæt på professionernes daglige arbejde og er ofte med til at skabe forandring ude i hverdagen.

Forskning i UCC tager afsæt i de udfordringer og velfærdsproblematikker, som bl.a. lærere, pædagoger og sygeplejersker støder på i deres daglige praksis. Derfor spørger vi de nyuddannede sygeplejersker om, hvordan de oplever mødet med arbejdslivet, vi eksperimenterer med brug af digitale redskaber i børnehaven, og vi samarbejder med skoleledelser om at skabe ro i klasserne.

Igen i år har vi samlet en lang række af UCC's forsknings- og udviklingsprojekter i nærværende publikation. Nogle projekter er igangværende, så der kan læses om udgangspunktet for projektet og det kommende arbejde, mens andre er nyligt afsluttede, så der kan læses om et lille udsnit af de endelige resultater.

Du er altid velkommen til at kontakte os, hvis du vil vide mere om vores projekter.

Tove Hvid Persson
Dekan, UCC

Læs mere på ucc.dk/forskning

INDHOLD

DIDAKTIK

5

Unge stemmer på Arbejdermuseet	6
Dømmekraft i praksis: Feltarbejde fra lærerværelse på Møn	7
Udvikling af undervisning ved hjælp af lektionsstudier	8
Fagligt løft i naturfag med Fælles Mål	9
Målorienteret undervisning kan engagere elever, men udfordrer lærerne	10
Børn deltager forskelligt i skolens undervisning	11
Hvordan håndterer læreren forskellige elever?	12
Elevers tekster om tekster – et literacyperspektiv på danskfagets litteraturundervisning	13
Børns aspirationer og skolens indsats for øget social mobilitet	14

LEDELSE

15

Nye velfærdsudfordringer kalder på faglige velfærdsledere	16
Drømmen om motivation som svaret på folkeskolens udfordringer	17
Udvikling af skoleledelsespraksis gennem data og feedback	18
Sådan bliver der ro i klassen	19
Skolerne på reformarbejde	20
Et spørgsmål om tid	21
Lyst til læring i valgmulighedernes folkeskole	22
Ledelse og læringsudbytte – tre skoleledelsesformer	23

PÆDAGOGIK

25

Trivsel på tværs: Pædagogik, politik og børneliv i daginstitutioner	26
Socialpædagogisk arbejde skal styrke de unge	27
Læring om bæredygtighed i daginstitutionen	28
Digitale teknologier inspirerer til leg, læring og fællesskaber	29
Udvikling af læringsmiljøer med fokus på børns perspektiver	30
Pædagogiske rutiner – en pædagogisk guldgrube	31
Børn og pædagogisk personale udvikler liv og læring	32
Hvordan går det med skolepædagogerne?	33

SPROG

35

Hvordan bliver tidligere sprogstart i skolen en succes?	36
Når der tales dansk på arbejdet	37
Kan man sige sådan? – Nyt værktøj zoomer ind på tegnsprog	38
Europas tegnsprogsforskere udgiver fælles manual	39
Sproglig udvikling for tosprogede elever – bliv inspireret!	40

SUNDHED

41

Træning i eget hjem med computerspil	42
Psykomotorik fremmer trivsel i folkeskolen	43
Nyuddannede sygeplejerskers møde med virkeligheden	44
Nu kan kropsbevidsthed måles	45
(U)sammenhængende ændringer af sygeplejerskers arbejde	46
Natur og coaching fremmer kræfttramte pars livskvalitet	47
Hvordan dokumenterer fysioterapeuter deres praksis?	48
Lyt til patienterne	49
Hvad betyder patientinddragelse i psykiatrien?	50

UDDANNELSE

51

Studieaktivitetsmodellen i hænderne på de studerende	52
Professionsstuderendes møde med akademiske vidensformer	53
Flere versioner af tværprofessionalisme i professionshøjskolen	54

Det forsker vi i	56
Vi deler viden	58

DIDAKTIK

DIDAKTIK

Unge stemmer på Arbejdermuseet

Arbejdermuseet vil udvikle undervisning, der bidrager til unges demokratiske selvtilid og deltagelse, fordi de unges stemme er vigtig. Men lykkes det? Et forskningsprojekt har fulgt udviklingsarbejdet.

"Unge stemmer er et valgfag og et uddannelsesprojekt, der ved at bruge historien vil inspirere unge til aktivt medborgerskab og styrke deres demokratiske selvtilid. Demokratisk selvtilid skal forstås som unges tro på egne kompetencer og kundskaber i forhold til at kunne tage aktiv del i demokratiet."

Sådan skriver Arbejdermuseet om deres udviklingsprojekt Unge Stemmer. Museet ville blandt andet bruge pilotprojektet til at udvikle et valgfag til skoleelever, der skal give dem mod på at være aktive medborgere og styrke deres demokratiske selvtilid. UCC har fulgt det forsøgsforløb, som Arbejdermuseet har gennemført med en gruppe undervisere og elever.

NÅR MAN UDVIKLER ET VALGFAG

I forskningsprojektet har vi blandt andet analyseret valgfagets fagbeskrivelse. Både den formelle og den, der reelt viser sig i undervisningsforløbet. I projektet er det blevet vurderet, om det beskrevne valgfag hænger fagligt konsistent sammen og er beskrevet i overensstemmelse med bestemmelserne for et valgfag. Fx med angivelse af præcise kompetence-, videns- og færdighedsmål. På den baggrund kom vi med en række anbefalinger til justering af fagbeskrivelsen. Fx foreslog vi et nyt formål for faget:

*"Stk. 1. Eleverne skal i faget "Unge stemmer" udvikle demokratisk selvtilid, så de får mod på at hæve deres stemme i offentligheden og tage del i den demokratiske debat.
Stk. 2. Eleverne skal i faget "Unge stemmer" opnå viden og færdigheder, der giver dem kompetence til aktivt medborgerskab og til*

deltagelse i demokratisk debat.

Stk. 3. Eleverne skal i faget "Unge stemmer" inspireres til kritisk stillingtagen og personlig værdiafklaring."

Projektet har også undersøgt undervisningsforløbets valg af indhold, læremidler og aktiviteter med fokus på, hvordan de understøtter, at eleverne opnår den læring, der er sat mål for.

Vi observerede blandt andet, at undervisere var i tæt dialog med eleverne i forløbet og støttede dem i at sætte mål for deres projekt, gav dem feedback på deres fremskridt og viste dem mulige veje frem.

ELEVER VISER DEMOKRATISK SELVTILLID

I projektet har vi observeret elevernes præsentationer undervejs i forløbet. Vi så, hvordan de selv skabte de centrale budskaber, og hvordan de efterfølgende organiserede en aktion.

I april 2015 blev der afviklet fire elevskabte aktioner: Samtalesalon om vilkår for asylansøgere i Danmark på Arbejdermuseet. Unges styring af egen økonomi på Randersgades Skole og Vibenhush Skole. Udstilling og samtalebod om unges kropsidealer ved Rundetårn. Og et samtalerum ved Storkespringvandet om menneskers ret til forskellighed. I forbindelse med aktionerne så vi unge mennesker, som med selvtilid og åbenhed skabte kontakt til de mennesker, de mødte, og som mestrede at komme ud med deres budskaber.

Forskningsprojektet munder ud i en rapport med konkrete anbefalinger til formulering af formål og mål for museets valgfag og med konkrete anbefalinger til undervisningen. Arbejdermuseet kan anvende forskningsresultaterne til at udvikle og udbyde et valgfag, som skolerne ønsker at tilbyde deres elever, og som eleverne vil engagere sig i.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Følgforskning til projekt "Unge stemmer"

HVAD

Projektet undersøger Arbejdermuseets udvikling og gennemførelse af forsøgsforløbet med et nyt valgfag, der skal bidrage til unges demokratiske deltagelse.

HVORDAN

Metoden er primært observation af undervisningen og elevernes aktioner kombineret med drøftelser med underviserne. Det har fundet sted på Arbejdermuseet og i Københavns gader.

HVORNÅR

2014-2016

HVEM

Projektet er forankret i programmet for Læring og Didaktik i UCC's videreuddannelse.

PUBLIKATIONER

Projektets rapport er tilgængelig på UC Viden, www.ucviden.dk.

KONTAKT

Leon Dalgas Jensen	Lennart Ravn Heerwagen
ldj@ucc.dk	lerh@ucc.dk
4189 7298	4189 8547

DIDAKTIK

Dømmekraft i praksis: Feltarbejde fra lærerværelse på Møn

Folkeskolelærere er underlagt nationale krav til lærergerningen. Men særlige hensyn og krav til skolens rolle i udkantssamfund stiller i praksis lærerne overfor et dilemma mellem at uddanne eleverne til et liv i lokalsamfundet eller til uddannelse og karrierer i de større byer.

Hvad betyder det for lærerne, at de mest motiverede og uddannelsesparate elever efter endt skolegang forlader lokalsamfundet, mens de mindre succesfulde elever bliver i lokalsamfundet – ofte uden uddannelsesmæssige ambitioner og kvalifikationer? Det stiller lærerne i et dilemma, som handler om, hvad de kan gøre for den gruppe elever, som erfaringsmæssigt klarer sig dårligt og ikke trives i skolen. Lærerne har stærkt begrænsede muligheder for at tilrettelægge undervisning for denne gruppe børn og unge, fastslår en ny ph.d.-afhandling.

LÆRERE STÅR ALENE

Projektet 'Dømmekraft i praksis' viser, hvordan lærere kan opleve at stå alene med bekymringerne for lokalsamfundets fremtid og for de elever, som med stor sandsynlighed vil skulle klare sig i lokalsamfundet uden en ungdomsuddannelse og med en oplevelse af at være tabere i den nationale skole. Nogle lærere forsøger at prioritere disse børn, for at de skal blive kompetente medlemmer af det samfund, de vokser op i. Men ambitionen er svær at forene med krav om større faglighed og bedre resultater i nationale tests.

ELEVER LÆRER AT FORLADE LOKALSAMFUNDET

Projektet viser, hvordan lærere og pædagoger forsøger at håndtere forskellige hensyn og krav. Men det viser også, at de oplever, at kravene til folkeskolen i praksis afskærer dem fra at gøre noget effektivt for de grupper af elever, som ikke er uddannelsesmotiverede. Skolens faglige mål betyder i praksis, at elever med succes udvikler uddannelses- og arbejdslivsforventninger, som ikke kan opfyldes lokalt. Skolen lærer dem således at forlade Udkantsdanmark. Men lærerne og pædagogerne oplever samtidig, at de er afskåret fra at hjælpe restgruppen til at forstå, hvordan de kan blive ressourcer i det lokalsamfund, de lever i.

For nogle lærere fremstår skoleindsatsen for denne gruppe børn og unge som politisk underprioriteret. De ser det som et svigt, der er til skade for lokalsamfundets fremtidige udvikling. Blandt andet fordi de mange unge, der forlader skolen uden uddannelsesambitioner, mangler forudsætninger for og forventninger om, hvordan de kan være med til at forme lokalsamfundets udvikling. I stedet bliver de ofte afhængige af overførselsindkomster.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Dømmekraft i praksis – en antropologisk undersøgelse af professionelle på en skole

HVAD

Projektet belyser, hvordan lokale krav og hensyn har betydning for læreres udfoldelse af dømmekraft i et udkantssamfund.

HVORDAN

Projektet er baseret på et antropologisk feltarbejde i et lokalsamfund med afsæt i et lærerværelse på Møn.

HVORNÅR

Afsluttet december 2015

HVEM

Ph.d.-projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Diversitet og Social Innovation og er samfinansieret af UCC og Institut for Uddannelsesforskning, RUC.

PUBLIKATIONER

John Gulløv (2015): *Dømmekraft i praksis. En antropologisk undersøgelse af professionelle på en skole*. Ph.d.-afhandling. Roskilde Universitet.

KONTAKT

John Matthias Gulløv
jgu@ucc.dk
4189 7010

DIDAKTIK

Udvikling af undervisning ved hjælp af lektionsstudier

Kompetenceudviklingsforløb giver størst effekt, når de går tæt på praksis. Det gør lektionsstudier, hvor team af lærere udvikler deres kompetencer ved at udforske deres egen undervisning i klasserummet.

Forskerne i projektet undersøger, hvordan lektionsstudier kan benyttes til at øge kvaliteten af uddannelsesstilbud til lærere. Forskning viser, at der er størst sandsynlighed for, at kompetenceudvikling skaber vedvarende ændringer af læreres praksisser, hvis udviklingsforløbet er lokalt forankret. Dvs. at det er karakteriseret ved praksisnærhed og understøtter lærerne i en undersøgende tilgang til problemstillinger fra egne klasserum. Lektionsstudier matcher disse kriterier. I projektet undersøges derfor, hvordan man ved brug af lektionsstudiemetoden kan støtte dansk- og matematiklærere i at udvikle deres fagdidaktiske kompetencer til at planlægge, gennemføre og evaluere en undervisning, hvor der er sammenhæng mellem mål, aktiviteter og fagdidaktisk grundlag.

Et lektionsstudie forløber i en såkaldt lektionsstudiecyklus, som indeholder følgende faser: Planlægning, udforskningslektion, fælles refleksion, evt. ny udforskningslektion og deling af resultater.

EN HOLISTISK TILGANG TIL LÆRERES KOMPETENCEUDVIKLING

Projektet har afprøvet metoden med fire lærerteams fra dansk og matematik. Analysen viser, at læreres kompetenceudvikling ved brug af lektionsstudier er sammensat af forskellige processer afhængigt af praksissituationerne:

I planlægningsfasen er der mulighed for i fællesskab at:

- udvikle faglig og fagdidaktisk viden, fx ved at få input fra artikler og udvikle lektionsplanen og ved at arbejde med at forudsige elevreaktioner og angive tegn på læring

- udvikle opmærksomhed på sammenhænge mellem undervisningsdele, fx ved at arbejde med at få undervisningens elementer – såsom læremidler, mål og aktiviteter – til at spille sammen
- tale mere dybtgående om undervisningens indhold, end læreres arbejdsliv normalt giver mulighed for
- skabe forbindelser mellem læreres egne spørgsmål om undervisning og elevernes behov – med henblik på et øget læringsudbytte.

I udforskningsfasen er der mulighed for i fællesskab at:

- udvikle en udforskende tilgang til undervisning, bl.a. ved at observere elevernes perspektiver på undervisningens elementer
- revidere synet på elevernes læringsforudsætninger
- lære af elevers reaktioner på undervisningen.

I refleksionsfasen er der mulighed for i fællesskab at:

- eksperimentere med at implementere nye ideer i praksis
- dele observationer af elevers læring og dermed forskyde perspektivet fra undervisning til læring.

Vores analyser viser, at undersøgende og problemorienteret undervisning er udfordrende for lærere i praksis. Det kræver, at de på samme tid kan holde fokus på intentionerne med lektionen og improvisere i forhold til elevernes bidrag i situationen. I forhold til læreres professionelle udvikling indkredser vi i projektet, hvor afgørende det er at have blik for forskellen på at planlægge en lektion, som involverer et nyt tiltag, og at praktisere det nye tiltag i konkret undervisning. Styrken ved lektionsstudier er, at hver deltagende lærer både erfarer på egen krop, hvordan det nye tiltag er udfordrende i praksis, og observerer undervisning, hvor en kollega praktiserer det samme nye tiltag.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Lektionsstudier til udvikling af læreres praksis i dansk og matematik

HVAD

Projektet vil bidrage med viden om, hvordan dansk- og matematiklærere gennem deltagelse i lektionsstudier kan udvikle deres undervisning, så elevernes betingelser for faglig læring forbedres.

HVORDAN

Projektet har i to perioder anvendt metoden lektionsstudier på en skole i hovedstadsområdet, hvor to lærerteam fra dansk og to fra matematik har deltaget. Alle processer er blevet lyd- og videooptaget, og lærerne er blevet interviewet.

HVORNÅR

2014-2016

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Didaktik og Læringsrum.

PUBLIKATIONER

Skott, C. K. & Møller, H. (2016): 'Et delta-gelsesperspektiv på lektionsstudier som metode til lærerudvikling i Danmark'. I Hallås, B. O. og Grimsæth, G.: *Lesson study i en nordisk kontekst*. Gyldendal Norsk Forlag.

KONTAKT

Charlotte
Krog Skott
cksk@ucc.dk
4189 8492

Hanne
Møller
ham@ucc.dk
4189 8179

DIDAKTIK

Fagligt løft i naturfag med Fælles Mål

De nye forenklede Fælles Mål skal være med til at sikre et fagligt løft i elevernes læring. Men brugen af de Fælles Mål stiller nye krav til lærernes planlægning af undervisningen. Et projekt undersøger, hvordan man kan planlægge naturfagsundervisningen, så forventningerne om et fagligt løft indfris.

Projektet stiler efter at bidrage til forbedring af kvaliteten af elevernes læring i naturfagene i danske grundskoler. For at opnå det må man tage udgangspunkt i de retslige krav, bl.a. de Fælles Mål, som fastsætter nationale mål for elevernes læring, og i fagernes formålsformuleringer.

Nye Fælles Mål blev introduceret i 2014. De stiller nye krav og udfordringer til lærernes planlægningsarbejde. Mange af kravene har ikke tidligere været en del af lærernes arbejde, og der ligger derfor en udfordring både i at forstå de nye kompetencemål og i at omsætte dem i planlægningen af undervisningsforløb.

KRAV SKAL AFSPEJLES I UNDERVISNINGEN

Projektet er optaget af at undersøge to hovedproblematikker:

1. Hvordan kan man planlægge naturfaglige undervisningsforløb, som afspejler de særlige krav og forventninger, som er indlejret i de relevante Fælles Mål og fagformål?
2. Hvordan kan man støtte lærere og lærerstuderende i at udvikle deres kompetence i forhold til effektiv planlægning?

Implicit i begge problematikker er en interesse for, at planlægning skal medføre reelle konsekvenser for den læring, som eleverne opnår.

Da skolereformen betegnes som en aftale om ”fagligt løft af folkeskolen”, har vi et særligt fokus på at løfte den faglige kvalitet af elevernes læring inden for de rammer, som Fælles Mål lægger op til.

INTENTIONEN MED DE FÆLLES MÅL SKAL BELYSES

Aktuelt er projektet i gang med en empirisk undersøgelse af processen med at udforme de Fælles Mål. Som et led i projektet interviewes derfor også en række af de nøglepersoner, der har deltaget i udformningen af Fælles Mål, og som har siddet enten i mastergruppen eller i en af arbejdsgrupperne for de enkelte fag. Forståelsen af processerne omkring tilblivelsen af de Fælles Mål skal give et bedre grundlag for at forstå og fortolke målene og omsætte dem i undervisningen.

Omfortolkning af målene for fysik/kemi
Én intention med de nye Fælles Mål fra 2014 er, at de skal være et arbejdsredskab for læreren, der skal fremme eller lette lærerens arbejde. Men p.t. er det svært at danne sig et overblik over indholdet i et fag og endnu mere udfordrende at få overblik over fagindholdets relation til kompetencemålene.

Projektet arbejder derfor på at gøre de Fælles Mål i fysik/kemi mere overskuelige og håndgribelige, så det bliver lettere for lærerne at bruge dem på en produktiv måde. Det faglige indhold i disse mål er blevet analyseret, og der er udviklet en række opsummerende diagrammer, som strukturerer de faglige begreber og indholdet i de Fælles Mål. Hensigten med denne analytiske omfortolkning og strukturering af målene for fysik/kemi er bedre at vise den faglige sammenhæng.

Næste skridt bliver at udvikle undervisningsforløb med udgangspunkt i disse analyser og afprøve principper for udformning af god undervisning i samarbejde med lærerne.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Naturfagsdidaktik i danske skoler – faglig kvalitet og børnenes læring

HVAD

I projektet undersøges det, hvordan man kan lave undervisningsforløb, som forbedrer chancen for, at eleverne tilegner sig den viden og de færdigheder og kompetencer, som kræves i Fælles Mål. Derudover undersøges det, hvordan man kan hjælpe lærere til at udvikle deres planlægningskompetence med elevernes læring for øje.

HVORDAN

Projektet tager udgangspunkt i et analytisk arbejde, som giver grundlag for udformning af interventionsprojekter med afprøvninger af undervisningsforløb.

HVORNÅR

2014-

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Didaktik og Læringsrum.

PUBLIKATIONER

Læs artiklen 'Teaching for competence in science education in Denmark' her: https://www.ucvden.dk/portal/files/34214202/Chaiklin_ESERA_eproceedings_2015.pdf

KONTAKT

Seth Chaiklin
seth@ucc.dk
4189 8489

DIDAKTIK

Målorienteret undervisning kan engagere elever, men udfordrer lærerne

Læringsmål som afsæt for undervisningen er et af folkeskolens mest centrale udviklingsområder. Men er det godt eller skidt? Vandene er delte, og et igangværende ph.d.-projekt undersøger, hvad der er op og ned.

Få udviklingsprocesser har delt vandene som introduktionen af målstyret undervisning. I lærerdebatter kan man høre og læse meget godt og skidt om 'målstyringsparadigmet'. På Folkeskolen.dk fremlægger skribenter målstyret undervisning som noget, der ikke findes og ikke virker, noget der går amok, noget der ikke er evidens for, og endog at målstyring "dræber den gode undervisning". I samme forum skriver lærere og forskere artikler og indlæg om, at vi da selvfølgelig skal læringsmålstyre – alt andet er uprofessionelt. Professor Karen Borgnakke har påpeget, at striden har skygget for praktisk skoleudvikling, pædagogisk refleksion og kritisk empirisk skoleforskning.

EN AKTUEL UDFORDRING FOR LÆRERE

Kritikken af målstyret undervisning er flerstrengt og vigtig. Både fra debattens fortalere og kritikere savnes imidlertid forskningsbaserede, empirisk forankrede bidrag, som kan belyse positive og negative virkninger af målstyret undervisning i den danske grundskole.

I ph.d.-projektet 'Meningsfuld målsætning – meningsfuld læring' spørges lærere og elever om deres erfaringer og oplevelser med at arbejde med mål. Projektet undersøger, hvorfor nogle lærere oplever målstyring som diskvalificerende, mens andre ser det som et positivt udviklingstiltag, der på en række områder kvalificerer undervisningen og øger elevernes læringsudbytte. Projektet undersøger, hvordan elever i udskolingen profiterer og hæmmes af arbejdet med læringsmål, og hvilke

didaktiske udfordringer, lærere oplever, når de underviser målorienteret.

INTERNATIONAL FORSKNING PEGER PÅ GEVINST

Fra international forskning ved vi, at undervisning med afsæt i læringsmål på én gang af lærerne bliver oplevet som en udfordring og en styrkelse af lærerprofessionismen. For eleverne kan målstyret undervisning både være lærings- og motivationsfremmende. Elever kan profitere af faglig målsætning på en række væsentlige parametre: engagement og vilje til at forsøge, vedholdenhed i opgaveløsning, tilpasning af læringsstrategier og faglig selvopfattelse. Herudover oplever elever, som i undervisningen arbejder med faglig målsætning, i højere grad end andre elever en god relation til deres lærer.

LANG VEJ IGEN

Resultaterne fra ph.d.-projektets spørgeskemaundersøgelse og interview bekræfter for en stor gruppe elevers vedkommende den internationale forskning. Men de peger samtidig på betydelige udfordringer.

Når man spørger lærerne, er der enighed om, at der overordnet set er klare fordele ved at arbejde med læringsmål. Ifølge lærerne bliver mange elever mere motiverede for at lære og mere aktive i undervisningen. De bliver mere bevidste om, at de kan nå noget ved egen indsats. Kun få lærere føler sig dog klædt på til at undervise målorienteret, og mangel på tid til forberedelse hæmmer omfanget og kvaliteten i arbejdet med mål. Lærerne er især udfordrede af arbejdet med individuelle mål og i forhold til at inddrage eleverne i den målorienterede praksis. Virkeligheden på skolerne er, at mange elever ikke kan se meningen med læringsmål. Det er uhensigtsmæssigt, fordi netop dette er en vigtig forudsætning for at opnå mere positive virkninger af målorienteret undervisning.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Meningsfuld målsætning – meningsfuld læring?

HVAD

Projektet undersøger, hvordan elever i udskolingen profiterer af læringsmålstyret undervisning, hvordan målstyring kan hæmme læring, og hvilke udfordringer og potentialer lærere og elever oplever i deres arbejde med læringsmål.

HVORDAN

Projektet samarbejder med ni skoler i hovedstadsregionen og bygger empirisk på en spørgeskemaundersøgelse af 787 udskolingselever og deres lærere. Herudover er der foretaget interview, og der er udarbejdet et systematisk forskningsreview.

HVORNÅR

2013-2016

HVEM

Ph.d.-projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Didaktik og Læringsrum og i DPU, Aarhus Universitet.

PUBLIKATIONER

Stovgaard et al. (2014): *Faglig målsætning i skolen*. UCC.

Stovgaard & Østergren-Olsen (2014): "Hvad skal vi med læringsmålstyret undervisning – og hvordan kan vi gribe det an?" *Liv i skolen*, årg. 16, vol. 4.

KONTAKT

Mikkel Stovgaard
mist@ucc.dk
5190 6192

DIDAKTIK

Børn deltager forskelligt i skolens undervisning

En af de problemstillinger, som vi må have større fokus på, når vi taler om differentiering og inklusion i folkeskolen, er, at ikke alle børn deltager i skolen som elever.

Differentiering af undervisningen og inklusion har været på den skolepolitiske dagsorden i flere årtier, men i skolen fungerer praksis endnu ikke optimalt. Selv de mest kompetente lærere har svært ved at løfte opgaven og sikre en undervisning, hvor alle børn trives, flere lærer mere, og flere børn deltager som elever.

I projektet 'Lærerfaglighed, inklusion og differentiering' undersøges, hvordan in- og eksklusionsprocesser i undervisningens praksis relaterer sig til den aktuelle skolepolitiske situation i Danmark. Projektet kommer med nogle bud fra praksis på, hvor barriererne for inklusion og differentiering ligger. En konklusion er, at aktuelle udfordringer ikke kan løses af skolens lærere alene.

Projektet har undersøgt, hvordan forskellige børn deltager forskelligt i den samme undervisning. To klasser er blevet observeret over en toårig periode for at finde ud af, hvordan nogle børn indgår uproblematisk i undervisningen som elever, hvordan en del børn er optaget af at etablere sig adgang til at indgå i rollen som elev, mens nogle børn ikke indgår i elevrollen på den måde, som de forventes at indgå på. Observationerne viste også børn, der blot forventes at være til stede i klassen. Denne første del af forskningsprojektet undersøgte, hvordan læreren underviser og søger at etablere en god undervisning med en høj grad af inklusion og undervisningsdifferentiering.

Med et skærpet blik for, *hvordan* børn deltager forskelligt i undervisningen, har

de to forskere sammen med et lærerteam forsøgt at imødekomme børns forskellige deltagelsesbetingelser, fx ved at planlægge en undervisning, hvor flere børn forventedes at kunne deltage. Dette er forskningsprojektets anden del.

PÆDAGOGISK BLIK OG FAGLIGT FOKUS – EN SVÆR COCKTAIL

Ved at deltage som observatører i hindens undervisning og efterfølgende diskutere, hvordan undervisningen er forløbet, og hvordan børnene har deltaget i undervisningen, har lærerne fået indblik i, hvordan klassens børn indgår ret forskelligt i undervisningen. Forløbet styrker lærernes blik for, hvordan børns betingelser for deltagelse som elever kan forstås, og hvordan man kan arbejde med udviklingen af god undervisning, ved at man i lærerteamet arbejder tæt sammen om klassens børn. De fælles klasserumsobservationer skaber grundlag for en fokuseret måde, hvorpå lærerne kan samarbejde om børns deltagelsesbetingelser som elever. Men samtidig viser det sig, at lærernes fagfaglige fokus ofte flytter fokus væk fra børnenes betingelser for at kunne deltage som elever. En af konklusionerne er derfor, at blikket for "det andet" – det pædagogiske blik – nemt nedtones i en fagfagligt fokuseret undervisning.

Projektet er formidlet til en bog til brug på læreruddannelsen. Således er det intentionen at løfte projektets konklusioner ind i uddannelsen og dermed klæde kommende lærere på i forhold til at kunne se og imødekomme, at forskellige børn deltager forskelligt i den samme undervisning. Bogen lægger op til et tæt samarbejde lærere imellem såvel som med andre pædagogiske faggrupper.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Differentiering i undervisningens praksis

HVAD

Formålet med projektet var at undersøge muligheder og barrierer for at etablere en undervisning, hvor der er gode deltagelsesbetingelser for mange 'slags' børn.

HVORDAN

Projektet er lavet på baggrund af en række observationer, hvor man igennem to år har kigget med i to klasser. Gennem projektets anden fase er der udviklet en metode, hvor med lærerteams kan arbejde og derigen- nem udvikle deres undervisning.

HVORNÅR

2013-2015

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Didaktik og Læringsrum og er gennemført af Lotte Hedegaard-Sørensen, DPU, Aarhus Universitet, og Sine Penthin Grumløse, UCC.

PUBLIKATIONER

Lotte Hedegaard-Sørensen & Sine Penthin Grumløse (2016): *Lærerfaglighed, inklusion og differentiering*. Samfundslitteratur.

KONTAKT

Sine Penthin Grumløse
sipg@ucc.dk
4189 8718

DIDAKTIK

Hvordan håndterer læreren forskellige elever?

Lærere vil gerne komme hver enkelt elev i møde og tilbyde differentierede deltagelsesmuligheder. Men undervisningens sædvaner og forventninger gør det svært at differentiere undervisningen i praksis.

Dette projekt har undersøgt hverdagen i skolens klasserum. Hensigten var at finde ud af, om den lokale kultur på en skole kan virke befordrende eller bremsende for udviklingen af en differentieret undervisning. Projektet har indkredset konkrete områder, hvor udviklingen af skolens differentieringspraksis er påkrævet. Med andre ord har projektet undersøgt, på hvilke punkter det giver bedst mening at videreudvikle arbejdet med differentiering i folkeskolen.

Projektet er baseret på et feltarbejde i en 5. klasse i en dansk folkeskole. Vi har observeret og interviewet lærere og elever i klassen, i frikvartererne, på lærerværelset, på gangene og i skolegården. Vi har studeret børn og voksnes handlinger og deres forståelser og forventninger til undervisningen og til det sociale liv i klassen. Og vi har studeret de rammer, hvori skolens dagligdag udfolder sig. Projektet har undersøgt, hvilken betydning disse forhold har for, hvordan lærere griber opgaven med at differentiere undervisningen an. Formålet har været at opbygge en nuanceret beskrivelse af centrale elementer af skolekulturen. Vi har set efter steder, hvor underforståede forventninger og handlinger enten virker befordrende eller hæmmende i forhold til at sikre alle børn optimale betingelser for deltagelse, udvikling og læring i skolen.

Projektet skal bidrage til den videre udvikling af differentierede praksisser i skolen. Resultaterne af undersøgelsen peger på to udviklingsområder. Det ene drejer sig om

skolekulturen og det andet om lærerens professionelle sprog.

SKOLEKULTUREN PRÆMIERER ENSHED

Projektets feltarbejde viser en skolekultur, som er stærkt præget af kollektive fordringer. Det ligger indlejret i mange af skolens rutiner, at elever arbejder med de samme opgaver og måles på den samme skala. Heri ligger en forventning om, at de kan og skal det samme. Projektet fandt også en tendens til, at både lærere og elever vurderer individuelle særheder negativt, således at det for den enkelte elev kan gælde om ikke at stikke for meget ud. Men hvis skolen skal blive bedre til at imødekomme elevernes forskellige behov, skal den daglige praksis indrettes på en større grad af fleksibilitet og værdisætning af diversitet.

BEHOV FOR UDVIKLING AF ET NUANCERET SPROG

Det andet udviklingsområde, som projektet peger på, er sprogligt. Projektet har analyseret det ordforråd og den italesættelse af forskelle blandt elever, som lærerne anvender. Ofte beskrives elevers faglige formåen meget uspecifikt på en skala, der går fra under middel til over middel. Således peger iagttagelser som ”han ligger langt tilbage” eller ”hun er over middel” ikke i retning af, hvad læreren kan gøre for at give de beskrevne elever udfordringer eller støtte i deres læreprocesser. Projektets resultater peger på et behov for større nuancering og præcision i beskrivelsen af den enkelte elevs forudsætninger og potentialer. Et større ordforråd til at beskrive enkelte elevers specifikke udfordringer i læreprocessen kan styrke lærerens tilrettelæggelse af en differentieret undervisning.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Differentiering og skolekultur

HVAD

Formålet med projektet var at skabe viden om betingelserne for at skabe differentierede deltagelsesmuligheder for alle elever i skolen.

HVORDAN

Undersøgelsen er baseret på et feltarbejde i en 5. klasse i hovedstadsområdet. Det oparbejdede datamateriale består af feltnoter, observationer, interviews, fotos og lydoptagelser.

HVORNÅR

2014-2016

HVEM

Projektet er forankret i satsningen Lærerekspertise i UCC's forskningsprogram Didaktik og Læringsrum.

PUBLIKATIONER

Projektet er afrapporteret i forskningsrapporten *Differentiering og skolekultur* og kan findes på [ucviden.dk](https://www.ucviden.dk/portal/files/34079714/Rapport_F_rdig_Differentiering.pdf): https://www.ucviden.dk/portal/files/34079714/Rapport_F_rdig_Differentiering.pdf

KONTAKT

Martha Mottelson	Christina Jørgensen
mamo@ucc.dk	chjo@ucc.dk
4189 7633	4189 7654

DIDAKTIK

Elevers tekster om tekster – et literacyperspektiv på danskfagets litteraturundervisning

Når elever analyserer og fortolker fiktion, indebærer det en stillingtagen, men på en anden måde end når man fx 'liker' på Facebook. Et ph.d.-projekt har undersøgt, hvordan eleverne skriver og forstår det, de gør, når de arbejder med tekster i skolefaget dansk.

Danskfaget i skolen har bl.a. fokus på professionelle tekster og elevers analyse og fortolkning af tekster. Men ofte er elevernes analyser og fortolkninger ikke selv genstand for eksplicit opmærksomhed i danskundervisningen. Ved at kigge på, hvad der karakteriserer udskolingselevs tekster om tekster, kan vi blive klogere på, hvordan vi støtter elevers fagspecifikke literacy og dermed deres læring i skolen.

Projektet har undersøgt elevers sprogbrug, når de analyserer og fortolker noveller skriftligt. Det har desuden undersøgt elevers refleksioner over danskfagets litteraturundervisning samt de muligheder for at skrive analyser og fortolkninger, som elever tilbydes i undervisningen. Tre 8. klasser på skoler i og omkring København har deltaget, og der er samarbejdet med dansklærerne om skriftlige analyse- og fortolkningsopgaver til eleverne undervejs.

EN DISKRET INVOLVERETHED

Et af projektets hovedfund er, at de deltagende elever alle udviser en diskret involverethed, det vil sige, at de i deres tekster forholder sig til de litterære personer, men uden at formulere følelser i førsteperson eller på anden måde skrive, at de er blevet grebet af teksten. Samtidig kommer de alle selv på banen med egne værdier på præcis samme måde i forbindelse med deres evalueringer af personerne i litteraturen. Det sker imidlertid ikke direkte, men indirekte, behersket.

Det er markant, at eleverne alle skaber betydning på samme måde, og det er et udsagn om, hvad danskfaget lægger vægt på. Denne viden om elevers fagspecifikke literacy er central for at kunne støtte elevers opmærksomhed på specifikke måder at bruge sprog og omgås litteratur på og bør give anledning til, at det diskuteres i praksisfeltet, hvad der er værdsat, og hvad der egentlig bør værdsættes, når elever skriver tekster om tekster.

FAKTUEL VIDEN ELLER EGEN HOLDNING?

Et andet hovedfund er, at der samtidig er stor variation i elevernes måder at skabe betydning på inden for samme åbne opgave. Variationen peger på en spænding i danskfagets litteraturundervisning i udskolingen. På den ene side er der et fokus på faktisk viden i form af litterære analysebegreber, referencer til den litterære tekst og monologisk sprogbrug. På den anden side er der også et fokus på eleverne som aktive deltagere, der udtrykker egne holdninger og eksplicit åbner for flere forskellige mulige fortolkninger af den samme litterære tekst.

LÆGGER OP TIL NYE STUDIER

Studiet er nyskabende i forhold til at udvikle begreber til at karakterisere elevers måder at skabe betydning på og særligt deres måder at skabe stillingtagen på. Det karakteriserer derved en del af danskfagets specifikke sprogbrug, som ikke er undersøgt før. Fundene lægger op til nye studier – dels praksisudviklende studier, der i samarbejde med lærere afprøver måder at støtte elevers fagspecifikke literacy på, dels studier, der undersøger elevers måder at skabe betydning på i andre fag end dansk eller på andre tidspunkter i uddannelsessystemet, fx i ungdomsuddannelserne. Det vil kunne bidrage til større viden om udfordringer ved overgange i uddannelsessystemet.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Danskfagets litteraturundervisning: Elevers skriftsproglige måder at skabe stillingtagen på i udskolingen

HVAD

Formålet er at undersøge elevers måder at skabe betydning på i litteraturundervisningen i udskolingen. Den udviklede viden om elevers fagspecifikke literacy kan bruges til at støtte alle elevers læring og vidensproduktion i skolen.

HVORDAN

Studiet er et kvalitativt casestudie, som forholder sig socialsemiotisk etnografisk. Empiriske data er indsamlet i tre 8. klasser på skoler i og omkring København. Der er anvendt etnografiske metoder som videoobservationer, feltnoter, interviews og indsamling af skriftlige elevtekster.

HVORNÅR

2013-2016

HVEM

Ph.d.-studiet er finansieret af Ph.d.-rådet for uddannelsesforskning og er forankret i Læringsløft 2020, i UCC's forskningsprogram Didaktik og Læringsrum og på DPU, Aarhus Universitet.

KONTAKT

Kristine Kabel
krka@ucc.dk
4189 7656

DIDAKTIK

Børns aspirationer og skolens indsats for øget social mobilitet

Elever møder skolen med forskellige aspirationer i forhold til deres skolegang og uddannelsesmæssige fremtid. Undersøgelsen skal bidrage til nye forståelser af skolens udfordringer med at skabe grundlag for social mobilitet.

Mange skoler har svært ved at opfylde forventningerne om, at 95 % af de unge skal have en ungdomsuddannelse. Projektet undersøger, hvordan mobilitetsindsatsen kan styrkes, ved at skolerne bliver bedre til at forstå børnenes egne mål, ønsker og ambitioner.

For nogle børn og unge er der en modsætning mellem det at tilhøre et miljø og at følge skolens mål om social mobilitet og mønsterbrud. For andre udgør skolegangen en fortløbende proces, hvor ønsker, mål og ambitioner tager form og udvikler sig i mødet med skolen. Undersøgelsen skal vise, hvordan børns egne ønsker, mål og drømme kan blive afsat for mobilitet – altså at barnet bryder den sociale arv og fx får mere uddannelse end sine forældre. Undersøgelsen gennemføres i form af en kortlægning af børns aspirationer og af mødet mellem aspiration og skole.

Projektet bygger på et feltarbejde blandt børn og familier i Sønderjylland samt interviews og observationer på en skole i københavnssområdet. Projektet undersøger, hvordan elever på mellemtrinnet har ønsker, mål og drømme for deres eget liv, og hvad der sker i mødet mellem disse og skolens praksis. Målet er at få mere viden om, hvordan mødet på forskellig vis former elevernes valg og fravalg af skole og uddannelse. Vi undersøger også, hvordan skolens praksisser kan være mere eller mindre befordrende for at udvikle eller fastholde den enkelte elevs uddannelsesmæssige motivation.

BØRN I UDKANTS DANMARK

Projektet sætter fokus på, hvordan børns uddannelsesvalg i tyndt befolkede områder kan være præget af dilemmaer. Børns ønske om at blive boende i et lokalsamfund, der byder på usikre jobmuligheder, kan betyde, at de afviser skole og uddannelse som mindre relevant. Omvendt vil det at lykkes i skolen og søge uddannelse og arbejde uden for lokalsamfundet ofte være forbundet med at skulle flytte og tab af forankring i lokalsamfundet.

Data indsamles for at få viden om de af elevernes ønsker og drømme, der ikke tilgodeses i folkeskolen, og som forbindes med børn, som har vanskeligt ved at engagere sig i skolen. Et af projektets mål er at skabe grundlag for nye typer af indsatser. Det kan fx betyde, at skolen bliver bedre til at tage børns tilknytning til og betydning for lokalsamfundet alvorligt.

BØRN I HOVEDSTADSOMRÅDET

Vi følger også elever, som aspirerer til mønsterbrud og på forskellig vis søger at tilpasse sig skolens forventninger. Denne del af projektet undersøger, hvordan forskellige former for uddannelsesmæssig aspiration kommer til udtryk blandt elever, og hvordan elevers måder at forvalte deres skolegang på tolkes og håndteres af skolen og lærerne. Antagelsen er, at skolens møde med og håndtering af forskellige former for aspiration kan få betydning for, i hvilket omfang den enkelte elev kan blive fastholdt i en motivation for at søge social mobilitet gennem uddannelse.

Med projektet vil vi belyse kritiske elementer i en proces, der statistisk set ikke medfører mobilitet for en del af folkeskolens børn og unge. Projektet adresserer således skolernes arbejde med den gruppe af børn og unge, som ikke umiddelbart er kørt i stilling til at tage en ungdomsuddannelse.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Børns aspirationer og skolernes mobilitetsudfordring

HVAD

Projektet undersøger børns aspirationer, deltagelse og ikke-deltagelse i skolen. Målet er at belyse potentialer for alternative læringsmål og undervisningspraksisser rettet mod en større grad af didaktisk fleksibilitet og mod nuancering af dominerende mobilitetsforståelser.

HVORDAN

Projektet består i en kombineret undersøgelse i center og periferi af Danmark. Den ene del er et antropologisk feltarbejde i Tønder med afsæt i en konfirmandårgang. Den anden del belyser børns aspirationer og deltagelsesformer i en skole i Storkøbenhavn.

HVORNÅR

2015-2016

HVEM

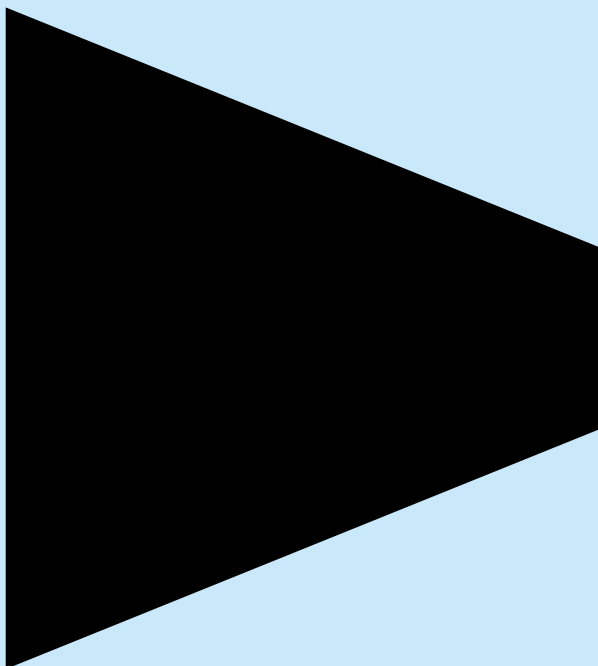
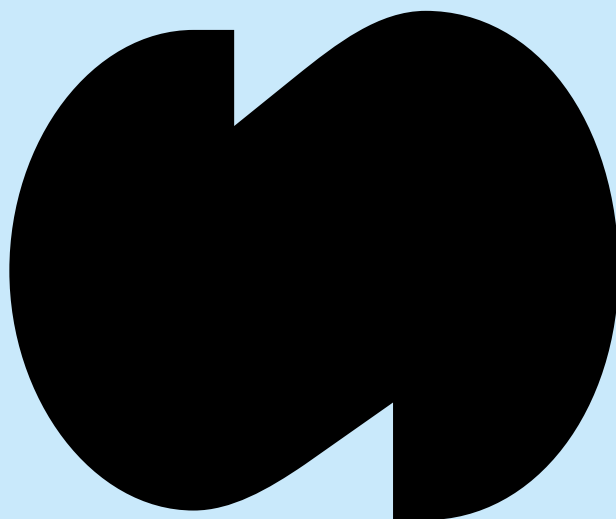
Projektet er forankret i UCC's forskningsprogrammer Diversitet og Social Innovation samt Didaktik og Læringsrum.

KONTAKT

John Matthias Gulløv
jgu@ucc.dk
4189 7010

Martha Mottelson
mamo@ucc.dk
4189 7633

LEDELSE

LEDELSE

Nye velfærdsydelser kalder på faglige velfærdsledere

Velfærdsprofessionerne står med et nyt politisk opdragelsesprojekt: at skabe robuste, lærings-, og arbejdsparate borgere. Det begynder i daginstitutionen, hvor det forventes, at pædagogerne griber opgaven. Hvis projektet skal lykkes, kalder det på en revival af faglig ledelse.

Projektet zoomer ind på faglig ledelse i daginstitutionerne. I udforskningen af de nye præmisser for offentlig ledelse har der været fokus på, hvordan den professionelle offentlige leder fik styr på sine medarbejdere ved at anvende forskellige styringskoncepters teknologier. Nu kalder den politiske velfærdsdiskurs på et nyt og robust borgerideal, hvor borgeren i højere grad forventes at tage ansvar i og for fællesskabet. Det betyder nye krav til velfærdsprofessionerne, herunder pædagogerne, om at ændre deres forståelse af kerneopgaven. Og i forlængelse heraf ændre deres kerneydelse og deres praksis, så fokus i højere grad rettes mod en målrettet progression i børnenes læring. Det kræver en forandring af pædagogernes forståelse af den gode pædagogik og aktualiserer faglig ledelse tæt på. Så i stedet for igen at lede efter den offentlige leders styringskompetencer vil dette forskningsprojekt undersøge, hvordan ledelse på dagtilbudsområdet gøres faglig.

MULIGHEDER FOR FAGLIG LEDELSE

Projektet 'Faglig ledelse i dagtilbud' udforsker, hvilke muligheder og betingelser der er for faglig ledelse fra et fagprofessionelt, ledelsesmæssigt og organisatorisk perspektiv. Projektet fokuserer på, hvordan faglig ledelse forstås, udføres og organiseres på tværs af dagtilbudsområdet (i den pædagogiske ledelse, områdeledelsen og forvaltningen). Herunder hvordan den faglige ledelse bliver

påvirket af velfærds politikker og styringsrationaler – og hvilken betydning det får for den professionelle identitet og praksis.

HVEM TALER OM FAGLIG LEDELSE?

Projektet er blevet til i et samarbejde med Gladsaxe, Hillerød, Bornholms og Frederikssund kommuner. I hver kommune følger projektet 1-2 lokale dagtilbudsledere og deres samarbejde med henholdsvis medarbejdere og områdeleder. Gennem observationer og interview er målet at indkredse, hvordan, hvor, hvornår og mellem hvem der tales om faglig ledelse – alt sammen med henblik på at blive klogere på faglig ledelse i dagtilbud anno 2016-2017.

Sammen med de pædagogiske ledere finder vi ud af, hvilke mødefora – dvs. møder mellem leder og områdeleder og leder og pædagoger – der vil være særligt hensigtsmæssige for os at deltage i som observatører. Interviewene gennemføres, efter observationsforløbet er afsluttet.

NYE PERSPEKTIVER PÅ OFFENTLIG LEDELSE

Med projektet håber vi at bringe nye perspektiver ind i forskningen omkring offentlig ledelse. Projektet kan være med til at skabe øget bevidsthed om den faglige ledelses diskurs og dens betydning for den faglige udvikling på dagtilbudsområdet. Samtidig forventer vi, at projektets resultater kan medvirke til at styrke den faglige leder – og særligt styrke den faglige leders muligheder for at kvalificere pædagogernes handlekompetence i relation til ændringerne af deres kerneydelser.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Faglig ledelse i dagtilbud – udforskning af 'det faglige' i ledelsen

HVAD

Formålet med projektet er at skabe ny viden om, hvordan faglig ledelse i dagtilbud udvikles og realiseres. Projektet skal medvirke til at styrke de faglige leders muligheder for at kvalificere pædagogernes handlekompetence i relation til ændringerne af deres kerneydelser.

HVORDAN

Undersøgelsen består i et casestudie på 3-4 pædagogiske institutioner, herunder observationer af ledere i samarbejde og ved møder med medarbejdere, områdeledelse og kollegaer, interviews med ledere og forvaltning og fokusgruppeinterviews med pædagoger.

HVORNÅR

2015-2017

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Ledelse og Organisatorisk Læring, og medarbejdere på projektet er Elvi Weinreich, Mie Plotnikof, Henrik Rander og Ane Vester Feilberg.

KONTAKT

Elvi Weinreich
ew@ucc.dk
2346 0030

LEDELSE

Drømmen om motivation som svaret på folkeskolens udfordringer

Hvad der sker der med skolen, når den ledes og organiseres med afsæt i at bruge elevernes motivation som drivkraft for faglig udvikling? Er det ren utopi eller et muligt svar på folkeskolens udfordringer?

Motivation opfattes generelt som en afgørende faktor for elevers præstationer og deltagelse i skolen. Manglende motivation og skoletræthed hos de ældste elever i folkeskolen har derfor senest været med til at sætte skub i udviklingen af nye organiseringer i folkeskolernes 7.-9. klasser.

Håbet er, at de nye tiltag – med elevernes motivation som drivkraft – vil resultere i, at eleverne lærer mere og bedre. Motivation ses altså både som en del af problemet og som en del af løsningen på folkeskolens udfordringer – men spørgsmålet er, hvad de nye tiltag betyder i praksis for elevers motivation i skolen? Det har et nyt ph.d.-projekt undersøgt.

De nye tiltag bygger på tre centrale forestillinger om, hvad der motiverer folkeskoleelever:

- **Linjebaseret organisering i udskolingen**
Bygger på forestillinger om tværfaglige interessefællesskaber
- **Databaserede visualiserings- og synliggørelsesteknikker**
Bygger på forestillinger om synlig læring
- **Lærings- og udviklingsforløb målrettet specifikke elever**
Bygger på forestillinger om realisering af alle elevers potentiale.

Ordlyden af disse tiltag er alle hentet fra et feltstudie på en dansk folkeskole, men det er ord, som vækker genklang på skoler landet over. Projektet følger en konkret skoles bevægelse fra drømmen om en fremtidig skole drevet af elevers motivation til den ny skolehverdag, som følger herefter.

"HVAD HAR DU SELV LYST TIL?"

De foreløbige analyser tegner et billede af en skole fuld af gode intentioner – en skole, som virkelig vil noget med sine elever, og som er opfyldt af både stort engagement og bekymring på elevernes vegne, men som i iveren efter at trække eleverne med i den ønskede retning ind imellem snubler over, at nogle elever ikke forstår, hvad det er, skolen vil med dem.

Med de nye tiltag forsøger skolen at tilrettelægge skoledagen på måder, som imødekommer elevernes drømme om 'et nyt, spændende high school-miljø', hvor skolen sætter tydeligere rammer for elevernes læring, og hvor eleverne så i højere grad selv vælger, hvordan de vil arbejde inden for de rammer. Frem for at sige "du egner dig bedst til..." forsøger skolen at motivere eleverne til selv at tage stilling til, hvad de kan og skal blive til, ved at give dem valgmuligheder, som de kan spejle sig i og vælge imellem.

ÆNGSTELSE OG FORHÅBNING

Elevernes reaktioner på den øgede selvstændighed og valgfrihed er meget forskellige. Nogle elever har svært ved at tilpasse sig de nye omgivelser og bruger ord som "chok", "glad", "nervøs", "hårdt" og "usikkerhed", når de skal beskrive deres oplevelser.

Elevernes beskrivelser tegner et billede af et "sitrende" læringsmiljø, hvor eleverne konstant veksler mellem følelser af ængstelse og forhåbning, nysgerrighed og ligegyldighed, spænding og kedsomhed eller forvirring samt oplevelsen af på én gang at være frisat og selvstændig, samtidig med at nogen understøtter og styrer i bestemte retninger. Og det er ud af denne sitren og vekslen mellem følelser, at motivationen i skolen for nogle elevers vedkommende gror frem, imens den for andre elever netop ikke gror frem, fordi de ikke trives med denne type læringsmiljø.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Læringsledelse gennem nye organiseringer på tværs af skolens tid, rum og relationer

HVAD

Projektets ambition er at udforske forskellige forestillinger om motivation i skolen, samt hvad der sker med elevers motivation, når skolens ledelse og organisering tager afsæt i disse forestillinger.

HVORDAN

Projektet tager afsæt i et etnografisk feltstudie på en større skole, som bl.a. består i observationer, interview og elev-medforskerforløb.

HVORNÅR

2013-2016

HVEM

Ph.d.-projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Ledelse og Organisatorisk Læring og forskningsprogrammet ReForm ved DPU, Aarhus Universitet.

PUBLIKATIONER

Kia Wied (2015): 'Valgfrihedens og lærings rytmer i skolen' i *At lede efter læring*. Samfundslitteratur.

Rikke Brown & Kia Wied (2015): 'Kan lysten drive værket i udskolingen?' *Dansk Pædagogisk Tidsskrift*.

KONTAKT

Kia Wied
kiwi@ucc.dk
2396 7210

LEDELSE

Udvikling af skoleledelsespraksis gennem data og feedback

Hvad karakteriserer god ledelse, når man spørger ledere og medarbejdere? Og hvordan er forskningsinformerede modeller med til at sætte standarder for faglig skoleledelse?

Projektet undersøger, hvilke problemforståelser, forandringsambitioner og mulighedsrum for ledelse der bliver aktuelle, når skoleledere arbejder med at omsætte forskellige former for data og forskningsviden i deres egen praksis. Som led i projektet har forskere og konsulenter fra UCC samarbejdet med skoleledelser fra seks skoler i Odense om at afprøve evalueringsredskabet CALL-DK. CALL-DK bygger på en forskningsinformeret model for læringscentreret skoleledelse og er en elektronisk survey, som besvares af lærere, pædagoger og ledere. Efterfølgende får skolelederne data og feedback på ledelsespraksisser og samarbejdsformer på deres egen skole ud fra fem centrale ledelsesdimensioner. F.eks. om medarbejderne oplever, at de får jævnlig og brugbar feedback på deres undervisning, eller hvordan ledelsen inddrager medarbejderne i at skabe en fælles vision for elevernes læring og trivsel. Denne feedback kan bruges til udvikling af praksis på den enkelte skole.

LEDERE AF UNDERVISNING

Projektet har både en kvalitativ del og en kvantitativ del. I den kvantitative del indgår besvarelsenerne fra surveyen i en samlet database, der bruges til at analysere, hvilke samarbejdsformer og ledelsespraksisser der lige nu er udbredte i skolen. Her viser foreløbige analyser blandt andet, at både lærere, pædagoger og skoleledelser i høj grad oplever, at man på skolen har en klar fælles vision med fokus på elevernes læring, og at ledelserne opleves som ledere af undervisning – og altså som faglige ledere.

Derimod er det mere svingende, i hvor høj grad et fælles fokus på læring og udvikling af undervisning er omdrejningspunkt for blandt andet teamsamarbejde.

I denne del af projektet indgår også en komparativ analyse af data fra amerikanske skoler, som udvikles i et internationalt netværk med forskere fra University of Madison Wisconsin og Penn State University. Her viser indledende analyser blandt andet, at den danske tradition for selvstyrende teams ser ud til at slå igennem ved, at danske lærere har større indflydelse på beslutninger i skolen.

DATA TIL AT UDVIKLE PRAKSIS

I projektets kvalitative del giver observationer og interviews mulighed for at stille skarpt på, hvordan skoleledelserne forstår og fortolker de standarder for skoleledelse, som de bliver præsenteret for både i form af forskningsinformerede modeller og begreber og i form af data og feedback fra CALL-surveyen. Hvad får de øje på som vigtigt eller problematisk i deres egen praksis? Projektet belyser således, hvordan skoleledelser aktuelt arbejder med at omsætte politiske intentioner om en styrket faglig skoleledelse. Analyserne kan give et kritisk-konstruktivt blik på, hvordan standarder for god skoleledelse formes i og af praksis. Herunder hvorvidt og hvordan 'brug af data' bliver brugbar i udviklingen af praksis. Desuden vil projektet give indblik i, hvad der aktuelt karakteriserer ledelsespraksisser og samarbejdsformer i skolen. Den viden kan blandt andet bruges til at videreudvikle aktuelle forskningsinformerede modeller for faglig skoleledelse, så de i højere grad medtænker og afspejler en dansk skolekontekst og skolekultur.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Faglig skoleledelse – i samspil med brug af data, evidens og forskningsviden

HVAD

Formålet med projektet er at oversætte og udvikle evalueringsværktøjet CALL-DK til brug i udvikling af faglig skoleledelse i dansk sammenhæng. Samtidig undersøges, hvordan skoleledere arbejder med at bruge forskningsviden og data i praksis.

HVORDAN

Projektet anvender både kvantitative og kvalitative metoder. Skoleledere er blevet observeret og interviewet i forbindelse med deres brug af CALL-DK. Endvidere indgår kvantitative data fra CALL-DK-surveyen.

HVORNÅR

2013-2016

HVEM

Projektet er forankret i forskningsprogrammet Ledelse og Organisatorisk Læring i samarbejde med konsulenter fra Ledelse og Organisation ved UCC's videreuddannelse.

PUBLIKATIONER

Hansen, Nørgaard og Bjerg (2016): 'At smage sin egen medicin'. *Skolen i morgen*. Hornskov et al. (2015): *Review: Brug af data i skoleledelse*, UCC.

KONTAKT

Søren Hornskov
sbho@ucc.dk
4189 7519

LEDELSE

Sådan bliver der ro i klassen

Når skoleledelsen går aktivt ind i at styrke klasseledelsen, bliver der mere ro i klasserne, og eleverne lærer mere. Det er udgangspunktet i et ministeriestøttet projekt om klasseledelse.

Børn, der larmer og løber omkring i klassen. Lærere, som fortvivlede tilkalder skolelederen eller sender elever hen på kontoret i håb om at få ro til at gennemføre undervisningen. Pædagoger, som ikke ved, hvad de skal stille op for at skabe struktur og klare rammer for undervisningen. Det er en del af hverdagen rundt om på mange af de danske skoler. Derfor har Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling sat gang i et projekt, som skal finde måder at skabe mere ro i klasserne på. Det skal ske ved, at medarbejderne bliver bedre til såkaldt klasseledelse.

Klasseledelse kalder man det, som lærere og pædagoger gør for at skabe et godt miljø at lære i. Det handler om at skabe de bedste forudsætninger for ro og koncentration og dermed læring. I projektet udvikler ledelsen på tre skoler metoder til at styrke roen og klasseledelsen sammen med UCC's erfarne konsulenter.

Forløbene tager udgangspunkt i det, den enkelte skole er optaget af og i forvejen arbejder på. Der er blevet set på skolens værdigrundlag og strategi, på ledelsens evne til at opstille klare mål og til at kommunikere, hvordan ledelsen giver sparring til medarbejderne, hvordan medarbejderens kompetenceudviklingsbehov afdækkes, og hvordan der arbejdes med distribueret ledelse.

SPARRING, DER GAVNER ELEVERNE

På Dansborgskolen i Hvidovre har vi sat fokus på ledelsens faglige sparring til medarbejderne. Vi startede med at se på de gode erfaringer, som ledelsen har med at give

sparring, som fører til, at medarbejderne bliver bedre til klasseledelse. Tilsammen har ledelsesteamet rigtig mange gode erfaringer med at give sparring, der virker. Men hver især havde lederne også noget, som godt kunne forbedres.

Ved at dykke ned i de gode erfaringer og tage det bedste fra hver leders sparingspraksis, har vi udviklet en model for ledelsens sparring til medarbejderne. Helt konkret har det resulteret i en spørgeguide, der fører sparringssamtalen gennem fem trin. Det væsentligste i modellen er, at lederen gennem sine spørgsmål hele tiden aktiverer medarbejderens egen refleksion og lader det være medarbejderen, som selv finder løsninger på udfordringerne. Selvfølgelig bidrager lederen med sin viden og erfaringer, men først og fremmest er lederen katalysator for medarbejderens eget arbejde med udfordringen. Det sker blandt andet ved at spørge til, hvordan medarbejderen tror, at andre oplever udfordringen – for eksempel eleven, dennes forældre eller kolleger.

Sparringen skal føre til, at medarbejderne bliver bedre til at tale klart og tydeligt til eleverne om de forventninger, de har til dem, og om hvad de skal, og hvad formålet med det er. På den måde bliver strukturerne, rammerne og forventningerne klarere for eleverne, så de ved, hvad de skal, hvordan og hvornår.

ANBEFALINGER OM KLASSELEDELSE

På de to andre skoler i projektet arbejdes der med andre indsatser, som kan styrke klasseledelsen ved, at ledelsen arbejder målrettet på det.

Projektet udgiver ultimo 2016 en række anbefalinger til, hvordan skoleledelser kan arbejde med at skabe mere ro og bedre klasseledelse på deres skoler.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Skoleledelsen som spydspids for ro og klasseledelse

HVAD

Projektet undersøger, hvordan skoleledelsen kan medvirke til at skabe øget ro og bedre klasseledelse, og hvilke metoder og strategier ledelsen kan anvende.

HVORDAN

UCC's konsulenter samarbejder med ledelsen på tre udvalgte skoler i hhv. Greve, Hvidovre og Høje-Taastrup om at definere indsatsen og udvælge og afprøve aktiviteter med udgangspunkt i skolens strategier og prioriteter.

HVORNÅR

2016

HVEM

Projektet gennemføres af programmet for Ledelse og Organisation ved UCC's videreuddannelse og er led i et større projekt finansieret af Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, hvor også Rambøll, Metropol og VIA deltager.

KONTAKT

Mia Fihl
Jeppesen
mije@ucc.dk
4189 8642

Henriette
Sonne Pedersen
heol@ucc.dk
4189 7406

LEDELSE

Skolerne på reformarbejde

Skolerne arbejder i disse år med at leve op til de nye krav i skolereformen. Men det er ikke så enkelt at omsætte reformen til praksis, viser et projekt, der har fulgt en række skoler i tiden efter reformen.

Projektet har fulgt et kommunalt initieret uddannelsesforløb rettet mod at uddanne læringsvejledere – dvs. lærere, som skal fungere som ressourcepersoner på deres skoler ift. læringsmålstyret undervisning og udvikling af det faglige, didaktiske og pædagogiske samarbejde.

Undersøgelsen viser, at forandringsprocesserne er kendetegnet ved engagement, samarbejde og velvilje blandt læringsvejledere, forvaltning, ledelse og konsulenter. Men trods det positive udgangspunkt er det vanskeligt at opnå en fælles forståelse af fænomenet synlig læring, blandt andet fordi det hele tiden fletter sig ind i og berører store spørgsmål omkring skole, undervisning og læring – specielt i relation til trivsel, dannelse og rummelighed.

ALLE MENER NOGET OM SKOLEN

I arbejdet med at omsætte reform til praksis er der mange aktører, som har en mening om, hvordan skolen skal forandres eller ikke forandres. Dialogen er kendetegnet ved en 'for eller imod'-retorik og en stor offentlig bevågenhed og utålmodighed, som ikke nødvendigvis er konstruktiv i forhold til det daglige forandringsarbejde.

Undersøgelsen peger på, at det er et stort, dagligt arbejde for skolerne at indgå i forandringsprocesser og navigere ift. de mange forventninger, rammer, målsætninger og ambitioner, der er for skolen, samtidig med at der skal tages hånd om den daglige drift af skolerne og elevernes trivsel og læring.

LÆRINGSVEJLEDERE SOM FORANDRINGSAGENTER

Læringsvejlederne kæmper med at navigere ift. til deres nye rolle og forskellige forventninger til, 'hvad de gør' eller 'bør gøre'. En hel konkret udfordring er at skabe plads til forandringsarbejdet og samtidig udføre det 'normale' daglige lærerarbejde. I kraft af deres nye rolle bliver læringsvejlederne repræsentanter for forandringerne og en reform, som ikke nødvendigvis modtages med åbne arme af kollegaerne. Læringsvejlederne skal balancere egne ambitioner og viden omkring læringsmålstyret undervisning på den ene side og kollegaernes bekymringer og 'manglende' viden på den anden side.

FORANDRING VS. KONTINUITET

Et andet centralt tema er den kontinuerlige strøm af forandringer, som rammer skolen. Hvordan flettes de nye forandringer ind i de igangværende projekter og processer? Og hvordan sikrer man, at alle de gode intentioner og det store forandringsarbejde resulterer i en ændret praksis? Her bliver spørgsmål omkring tid og ressourcer afgørende – som en af læringsvejlederne udtrykker det:

"Men det handler jo rigtig meget om rammen. Og hvis der er hul i kommunens økonomi, så er det her bare en luksus, og så vil den [læringsvejlederfunktionen] forsvinde (...) Og så indskraver vi så sådan noget fake, du ved, i vores årsplaner, som ingen læser. Og så er vi videre, og så er det glemt (...) Der er hele tiden nye bølger."

Bekymringerne omkring 'strømmen af forandringer' samt tid og ressourcer er tilbagevendende og rammesættende betingelser for forandringsarbejdet, som optager både læringsvejledere, ledere og forvaltningsrepræsentanter. Én ting er gode intentioner og forandringsambitioner, en anden er den økonomiske virkelighed og den daglige drift af skolerne.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Skoleorganisering i et forandringsperspektiv

HVAD

Projektet undersøger, hvordan reformen omsættes til hverdagspraksis i og omkring folkeskolerne med fokus på forandringsambitioner rettet mod lærernes arbejdspraksis og identitet – herunder det øgede fokus på synlig læring og anvendelsen af læringsvejledere som forandringsagenter.

HVORDAN

Forskellige konkrete, reforminitierede forandringsprocesser på udvalgte skoler studeres ved hjælp af etnografiske metoder som fx interview, observation, dokumentanalyse m.m.

HVORNÅR

2014-2017

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Ledelse og Organisatorisk Læring og på Institut for Organisation, CBS.

PUBLIKATIONER

Didde Maria Humle & Nana Vaaben: *Stories of Change: Reconstructing Self, Work and Organization in the Danish Public Schools*. Abstract, ECER 2015, Budapest.

KONTAKT

Didde Maria Humle
xdih@ucc.dk
2536 2982

LEDELSE

Et spørgsmål om tid

Lærere og andre velfærdsprofessionelle fortæller, at de mangler tid. Men hvad er det, der gør, at tiden synes at forsvinde, og hvad betyder det for professionalitet og mening i arbejdet?

I 2014 trådte både folkeskolereformen og den nye arbejdstidslov, lov 409, i kraft på landets folkeskoler. Begge dele bygger på politiske idéer om, at man ved at omorganisere tiden kan effektivisere skolerne og få mere læring for skattekrone. Lærere, elever og nu også pædagoger forventes at bruge mere tid på skolerne, det forventes også, at tiden udnyttes mere produktivt, og at mængden af læring kan fremmes gennem tempo- og intensitetsskift, fleksibilitet og nyttiggørelse af 'fri tid'. Styling af tid er med andre ord blevet et hedt politisk emne – men det er på den anden side også et meget praktisk anliggende at organisere og styre tiden ude i de enkelte velfærdsinstitutioner som for eksempel landets skoler.

I forskningsprojektet om tidsorganiseringer i velfærdsstaten ser forskerne på, hvordan ledere og lærere helt praktisk forsøger at styre, organisere og økonomisere med tiden på skolerne ved hjælp af skemaer, klokker, regneark, normer, aftaler, principper og meget andet. Det undersøges også, hvad eller hvem der 'ejer' eller bestemmer over tiden på skolerne, og hvordan det kan være, at nogle lærere og ledere har oplevet de nye tidsstyringstiltag som så voldsomme, at de er stoppet i folkeskolen.

HVEM EJER TIDEN?

Både folkeskolereformen og lov 409 bygger på tanker om at få en mere fleksibel organisering på skolerne. De gamle måder at opgøre tid på blev anskuet som ufleksible og som noget, der stod i vejen for 'effektiv ressourceudnyttelse'. Den nye lov skulle sikre, at skolelederne fik et ledelses-

rum, som KL, Undervisningsministeriet og Finansministeriet længe havde ønsket sig, at de skulle have, således at de fleksibelt kunne omprioritere lærernes tid i takt med, at nye opgaver dukkede op.

De nye tiltag har bevirket, at ejerskabet af tiden er flyttet fra lærerne over til lederne, og dette forskningsprojekt peger på, at mange lærere har oplevet de nye tiltag som ufleksible. De oplever, at deres autonomi og indflydelse på, hvad deres tid bruges til, er blevet markant indskrænket.

NÅR PROFESSIONALITETEN BLIVER TILOVERS

Projektet viser også, at lærernes oplevelse af manglende fleksibilitet og indflydelse på, hvad deres tid bruges til, gør, at deres professionalitet så at sige bliver tilovers. Lærerne oplever at stå tilbage med deres professionelle vurderinger af, hvilken form for aktiviteter en konkret klasse eller et konkret barn har brug for, men at de ikke har mulighed for at prioritere de aktiviteter, de finder vigtige, fordi andre bestemmer over deres tid. På den måde dementeres myten om den dovne lærer, der bare vil bruge sin bestemmeret over tiden til at cykle tidligt hjem fra skole, af lærernes egne beretninger og begrundelser.

Lærerne fortæller, at de gerne vil bruge indflydelsen på tiden til at gøre det, som de ud fra deres professionelle vurdering finder vigtigst for børnene og for folkeskolen som bærende institution i samfundet. For nogle lærere er oplevelsen af, at deres professionelle vurderinger bliver 'tilovers', så frustrerende, at de har valgt at stoppe i folkeskolen.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Tidsorganiseringer i velfærdsprofessionerne

HVAD

Formålet er at undersøge, hvordan tidsorganiseringer i velfærdsprofessionerne udfolder sig i praksis. Hvad er det for nogle konkrete problemstillinger og praksisser, der kommer ud af de mange forsøg på at få mere velfærd på kortere tid?

HVORDAN

Projektets deltagere har været på feltarbejde på forskellige folkeskoler og friskoler. Derudover har de foretaget en omfattende kvalitativ spørgeskemaundersøgelse og en række opfølgende interviews blandt ansatte, som er stoppet i folkeskolen.

HVORNÅR

Projektet slutter i 2018

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Ledelse og Organisatorisk Læring. Deltagerne er Nana Vaaben, Pia Rose Böwadt, Rikke Pedersen, Henriette Sonne Pedersen, Jacob Clausen og Didde Maria Humle.

KONTAKT

Nana Vaaben
nava@ucc.dk
4051 6018

Pia Rose Böwadt
prb@ucc.dk
4189 7516

LEDELSE

Lyst til læring i valgmulighedernes folkeskole

Flere skoler opdeler udskolings elever i selvvalgte linjer som Science og Idræt. Linjedelingen kan medføre utilsigtede sociale opdelinger af eleverne.

Mange skoler arbejder med at opdele eleverne på ny, når de når udskolingen. Det bryder med en tradition i Danmark for, at elever går i den samme skoleklasse gennem hele grundskolen.

En model, som vinder udbredelse i disse år, er udskolingslinjer, hvor skolens klassedannelse er bestemt af elevernes valg. Også folkeskolereformen vil "give kommunerne bedre mulighed for at arbejde med udskolingslinjer" for at øge elevernes motivation. Forholdet mellem valgmuligheder og segregering er undersøgt af mange, og selvom den internationale forskning ikke giver entydige svar, så peger en mængde forskning på, at valgfrihed øger etnisk og social segregering. Flere forskere har imidlertid pointeret det frugtbare i at zoomer ind på lokale kontekster for at blive klogere på, hvordan valgmuligheder virker.

SAMSPILLET MELLEM KLASSE, LYST OG ORGANISERING

Projektet undersøger, hvordan social klasse, lyst og skoleorganisering er viklet ind i hinanden i det, der i afhandlingen kaldes det (over)kontrollerede skolemarked. Det studeres konkret med den linjedelte udskoling, der går særlig langt i forhold til styring, hvor valgmulighederne er øget både mellem skoler og i den enkelte skole.

Projektet oparbejder og anvender en kombination af sociologiske og affektteoretiske greb. På tværs af policy, skoleledelse og hverdagsliv på to linjer i en linjedelt udskoling studeres arbejdet med at (om)forme lyst og de forskellige måder, som social

klasse fremtræder på (som økonomisk og kulturel kapital, habitus, identitet, symbolske grænser og dominans).

Projektet viser et mønster, hvor linjedelingen skaber en social opdeling af eleverne. Det viser sig især på to af skolens linjer, hvor eleverne på den internationale linje stort set alle sammen bor i villakvarterer, mens over en tredjedel af dem, der går på Art, Music & Performance, kommer fra sociale boligbyggerier. Gennem analyser af elevinterviews vises også, hvordan linjerne hierarkiseres i elevernes forståelse. Især gennem fornemmelser af niveauforskelle mellem linjerne, som når en dreng på Art, Music & Performance siger om Science: *"Jeg ville føle mig dum. Jeg er ikke lige så klog som alle de meget kloge mennesker, som er på den linje"*. Elevernes hierarkiseringer handler også om fornemmelser af, at linjerne afspejler samfundsmæssige sociale forskelle, som for eksempel når en pige udtrykker bekymring for, om linjevalget får betydning for, om hun får "et godt job".

LÆSNING AF SKOLEN Gennem X FACTOR

Projektet zoomer ind på elevers hverdagsskoleliv med videoobservationer og elevinterviews. Centralt i projektet er en analysestrategi, der sammentænker lyst og social klasse ved at læse skolen igennem en bestemt del af projektets empiri, nemlig et musicalprojekt med en X Factor-inspireret audition, og ved at analysere skolen med en tilgang, der er udviklet til at analysere reality tv. En del af det linjearbejde, der foregik på skolen, ser nemlig ud til at handle om at producere nye identiteter og skabe og udstille intensitet, drama og stærke følelser, sådan som man også kan finde det i reality TV.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Lyst til læring i forskellige organiseringer af udskolingen

HVAD

Ph.d.-projektet undersøger, hvordan social klasse, lyst og skoleorganisering virker sammen i nye organiseringer af folkeskolens udskoling med øgede valgmuligheder. Herunder bl.a. hvordan der arbejdes med at (om)forme lyst til læring.

HVORDAN

Afhandlingens primære empiri er videoobservationer, elevinterviews, elevspørgeskemaer og linjeansøgningsskemaer fra to forskellige linjer på en linjedelt udskoling samt interviews og samtaler med skolens ledelse.

HVORNÅR

2012-2016

HVEM

Ph.d.-projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Ledelse og Organisatorisk Læring, forskningsprogrammet Organisation og Læring ved DPU, Aarhus Universitet, og Læringsløft 2020-konsortiet.

PUBLIKATIONER

Rikke Brown & Kia Wied (2015): 'Kan lysten drive værket i udskolingen?', Dansk Pædagogisk Tidsskrift, nr. 3, 2015.

KONTAKT

Rikke Brown
rbr@edu.au.dk

LEDELSE

Ledelse og læringsudbytte – tre skoleledelsesformer

Hvordan har skoleledelse effekt på elevernes læringsudbytte? Ny bog sætter international forskning i skoleledelse i relation til en dansk skoleleders hverdag.

I 2014 fik Danmark en ny skolereform – en reform, der på mange måder er et resultat af de strømninger, der igennem de sidste årtier er løbet igennem den internationale forskning i skoleledelse. Denne har været optaget af at undersøge, om det er muligt at skabe større læringsudbytte for elever gennem bestemte former for ledelse. Med folkeskolereformens øgede fokus på elevernes læring og læringsudbytte er det derfor oplagt at kaste et blik på de internationale erfaringer, der ligger bag.

Et følgeforskningsprojekt i regi af konsortiet Læringsløft 2020 har set nærmere på den internationale forskning i skoleledelse. Resultatet udgives nu i en bog, hvor ambitionen er at klæde læserne bedre på til at kunne navigere i de vilkår, der er for en dansk skoleleders hverdag. Gennem korte præsentationer af centrale pointer fra forskningen koblet med konkrete indblik i en dansk skoleledelsespraksis inviteres læserne med til at reflektere over deres egen ledelsesopgave.

TRE STRATEGIER FOR SKOLELEDELSE

Det er ledelsen, som har bolden, når jagten på læringsudbyttet går ind. Metoderne er fokus på læringsudbytte, ledelse gennem skolens imperativ, som i litteraturen udtrykkes som ”no child left behind”, og en ambition om at give liv til den lærende organisation.

Analysen af den internationale forskning har således identificeret tre strategier for ledelse af skolen, som vil kunne genkendes mere eller mindre på en dansk skole:

- Den instruerende ledelsesform
- Den transformativ ledelsesform
- Den distributive ledelsesform.

Ved den instruerende ledelsesform rettes fokus på, at lederen er tæt på elevens læringsudbytte gennem et tæt samarbejde med lærerne. Ved den transformativ ledelsesform rettes fokus mod den energi, som kan rejses i skolen, ved at lederen går forrest og inspirerer lærerne til at arbejde hen imod ”no child left behind”. Ved den distributive ledelsesform er fokus på, hvordan den lærende organisation kan understøtte læreres læring – hvorfra man så videre antager, at læreres læring vil smitte af på elevernes læringsudbytte.

Bogen henvender sig først og fremmest til skoleledelser og ledere i skoleforvaltninger, men også lærere og pædagoger i skolen kan have gavn af at læse med.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Ledelse og læringsudbytte – tre skoleledelsesformer

HVAD

Hvordan kobler international forskning i skoleledelse ledelse sammen med effekt på elevernes læringsudbytte. Hvordan kunne feltets ledelsesformer se ud i en dansk skolehverdag?

HVORDAN

Gennem et mini-state of the art af international forskningslitteratur inden for The effective school research analyseres, hvordan ’ledelse på læringsudbytte’ konstitueres som af allerstørste betydning, således at skoleledelsen bliver ansvarlig for elevernes læringsudbytte på deres skole.

HVORNÅR

2013-2015

HVEM

Bogen bygger på følgeforskning i regi af konsortiet Læringsløft 2020 i forbindelse med ph.d.-projektet ’Ledelsesvilkår, pædagogisk ledelse og elevernes læringsudbytte’.

PUBLIKATIONER

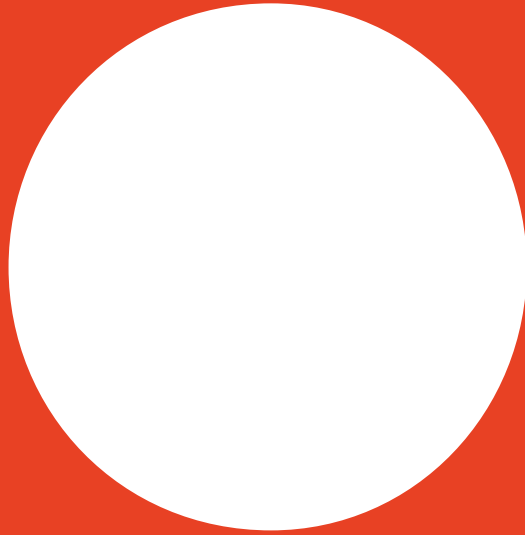
Lonni Hall (2016): *Ledelse og læringsudbytte – tre skoleledelsesformer*. Samfundslitteratur.

KONTAKT

Lonni Hall
loha@ucc.dk
4189 7222

PÆDAGOGIK

PÆDAGOGIK

Trivsel på tværs: Pædagogik, politik og børneliv i daginstitutioner

At trives betyder at have det godt. Men hvad vil det sige at have det godt i en daginstitution? Hvordan skabes trivsel i samspillet mellem politiske mål, pædagoger, børn, forældre og institutionens fysiske rammer?

Børns trivsel i daginstitutioner har fået stadigt stigende politisk opmærksomhed de senere år og er i dag en målsætning i Dagtilbudsloven på linje med læring og udvikling. Mens trivsel er en central ambition for det pædagogiske arbejde, er det imidlertid relativt åbent, hvad trivsel overhovedet er, og hvordan den skabes. Tidligere studier peger på, at trivselsarbejdet er en del af pædagogers 'tavse viden', og at børns trivsel ofte er noget, pædagoger ser, fornemmer og vurderer ud fra faglige og erfaringsbaserede forestillinger om det glade barn.

VIDEN KOMMER FRA HVERDAGEN

Det er projektets ambition at bidrage med empirisk viden om børns trivsel og mistrivsel som et socialt, relationelt og samfundsmæssigt fænomen. Det vil sige, noget der bliver til og 'gøres' i hverdagslivet i daginstitutionen og i relationerne mellem pædagoger, børn og forældre inden for de institutionelle og politiske rammer. Vi spørger konkret til, hvordan pædagoger, forældre og børn forstår og praktiserer trivsel. Hvilke normer og forestillinger om den gode barndom, den gode institution og daginstitutionens samfundsmæssige rolle påvirker dagligdagen? Hvordan former disse forestillinger pædagoger, børn og forældres betingelser og handlemuligheder? Hvad betyder det stigende politiske fokus på trivsel, læring og udvikling?

SET FRA FLERE PERSPEKTIVER

Det er centralt for projektet at sætte fokus på børnene. Hvad vil det sige at have det godt fra børnenes perspektiv? Og hvordan deltager børnene selv i forhandlinger om det gode børneliv? Men børns trivsel er også afhængig af, hvordan pædagoger og forældre forstår og praktiserer trivsel. Derfor bygger projektet på observationer af hverdagsliv og interview med pædagoger, forældre og børn. De forskellige perspektiver skal blandt andet give indsigt i, hvordan politiske intentioner udspiller sig i praksis. Desuden omfatter projektet aktionsforskningsværksteder for pædagoger, hvor deltagerne reflekterer over deres praksis og udvikler nye handlemuligheder.

PÆDAGOGSTUDERENDE DELTAGER I PROJEKTET

Projektet samarbejder med pædagogstuderende. I forbindelse med deres specialiseringsmodul i dagtilbudspædagogik og videre i deres praktikforløb sætter de fokus på, hvordan man forstår og praktiserer trivsel. De studerende bidrager med empiri til projektet og diskuterer projektets foreløbige fund med forskerne. Målet er, at projektet skaber en tæt forbindelse mellem forskning, uddannelse og praksis.

Dette projekt skaber ny viden om, hvordan trivsel udspiller sig mellem pædagogik, politik og børneliv i daginstitutionen. Viden, som kan bruges i pædagogers og pædagogstuderendes praksis.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Trivsel på tværs: Pædagogik, politik og børneliv i daginstitutioner

HVAD

Projektet skaber viden om, hvordan pædagoger, forældre og børn forstår og praktiserer trivsel i daginstitutioner. Projektet undersøger, hvad disse forståelser og praktiseringer betyder for forskellige aktørers betingelser og handlemuligheder.

HVORDAN

Projektet kombinerer deltagerobservation i daginstitutionens hverdagsliv, kvalitative interviews og aktionsforskningsbaserede studier af pædagogers perspektiver på arbejdet med trivsel. Desuden indgår pædagogstuderendes empiri fra praktikforløb.

HVORNÅR

2016-2018

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Didaktik og Læringsrum. Medvirkende forskere er Kathrin Houmøller, Signe Hvid Thingstrup og Anja Marschall.

KONTAKT

Kathrin Houmøller	Signe Hvid Thingstrup
kh@ucc.dk	thin@ucc.dk
4189 8928	4189 8927

PÆDAGOGIK

Socialpædagogisk arbejde skal styrke de unge

Ungdomspædagogiske indsatser skal understøtte de unges uddannelsestilknytning. Men hvordan arbejdes der med det i udsatte boligområder, og hvad er egentlig 'godt' for de unge?

16-17 % af en ungdomsårgang står i dag uden anden uddannelse end folkeskolens afgangsprøve. Der er stor opmærksomhed på og bekymring for denne gruppe, både når det handler om, hvordan det skal gå med denne gruppe unge i deres voksne liv, men også hvad det betyder for det danske samfund, at nogle ikke har en formel uddannelse og kompetence og på den måde står i en udsat position i forhold til arbejdsmarkedet. En del af de unge uden uddannelse bor i såkaldte sociale boligområder, og det er derfor nærliggende at undersøge, hvordan der arbejdes pædagogisk med unge i disse områder.

Projektet tager udgangspunkt i et socialt udsat boligområde i København. Her navigerer de professionelle, som fx gadeplansmedarbejdere, pædagoger og ungdomsvejledere, mellem at 'danne' unge til at blive dygtige og velfungerende borgere på den ene side og beskytte de unge mod de forskellige risici i området (fx at komme i 'dårligt selskab') på den anden.

FODBOLD ER IKKE NOK

Traditionelt har ungdomspædagogik været bygget op omkring aktiviteter. Gennem fysiske, kreative og sociale aktiviteter i fx ungdomsklubben skulle der skabes fællesskaber og trygge miljøer, hvor den enkelte unge kunne udvikle sig.

Et centralt element i det ungdomspædagogiske arbejde i den ungdomsklub, som er indgået i projektet, er netop ønsket om at normalisere de unge – dvs. få dem i uddannelse eller job eller at udvikle og

danne dem gennem kreative, fællesskabende aktiviteter som eksempelvis teater eller fodbold.

Men de unge i de udsatte boligområder bringer erfaringer med stigmatisering, personlige krænkelser og også 'dårlig opførsel' med sig. Det udfordrer den aktivitetsbaserede pædagogik og betyder, at de professionelle kommer til at overse de unges egne muligheder for social mobilitet. Den aktivitetsbaserede pædagogik er ikke svaret på unges behov – den taler forbi de unges interesser og behov.

Grundlaget for at arbejde med social mobilitet og social retfærdighed i forhold til sådan en gruppe unge mennesker bør bl.a. indebære en anerkendelse af de unges 'sociale lidelser'. Lige så vigtigt er det at have fokus på de unges egne ressourcer i form af fx gruppertilknyningsforhold og familiekapital.

En anden ting, de professionelle kommer til at overse, er behovet for at koble bydelens unge til andre grupper i og uden for bydelen, og som har andre typer af ressourcer. Social opstigning forudsætter bl.a., at man kender de rette personer i rette positioner, men unge i udsatte boligområder kender ofte kun andre unge i det samme boligområde.

NORMALISERING AF DE UNGE?

Projektet viser klart de udfordringer, der er indlejret i såkaldt 'territorial stigmatisering' – dvs. den sociale marginalisering, der kan følge med det at bo i et udsat boligområde – og hvordan det komplicerer det socialpædagogiske arbejde. De professionelle bør diskutere skismaet mellem normalisering og det, der på anden måde kan styrke de unge – og dermed diskutere, hvordan fx ungdomsklubber kan blive en aktiv spiller i disse unge menneskers liv.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Ungdomspædagogisk arbejde i udsatte boligområder – udfordringer og dilemmaer

HVAD

Formålet er at undersøge, hvordan det ungdomspædagogiske arbejde tager form i udsatte boligområder, og hvilke dilemmaer de professionelle står overfor.

HVORDAN

Undersøgelsen er en mikrosociologisk og etnografisk undersøgelse i et udsat boligområde i København, hvor der er foretaget en række interviews med gadeplansmedarbejdere, pædagoger, medhjælpere, ungdomsvejledere m.fl.

HVORNÅR

2013-2016

HVEM

Projektet er et delprojekt til projektet 'Unge sociale fællesskaber', som er forankret i UCC's forskningsprogram Diversitet og Social Innovation.

KONTAKT

Üzeyir Tireli	Vibe Larsen	Tekla Canger
ut@ucc.dk	vl62ucc.dk	teca@ucc.dk
4189 7873	4189 7183	4189 7618

PÆDAGOGIK

Læring om bæredygtighed i daginstitutionen

Det pædagogiske arbejde med natur i daginstitutionen går blandt andet ud på at lære børn at passe på miljø og naturressourcer. Men hvordan lærer man egentlig det?

Aktionsforskningsprojektet 'Natur og Bæredygtighed' bygger videre på resultater fra et forskningsprojekt, som i perioden 2013-2014 undersøgte, hvilken betydning det pædagogiske personale knytter til arbejdet med læreplanstemaet 'Natur og naturfænomener'.

Et af projektets fund var indikationer på uoverensstemmelser mellem de aktiviteter og erfaringer, som børnene tilbydes, og det, som det pædagogiske personale anser for vigtig læring: at danne børnene til et fremtidigt bæredygtigt og resourcebevidst samspil mellem menneske og natur. Børnene tilbydes imidlertid hovedsagelig læring om 'oprindelig' natur som en levende organisme, der kan sanses, erfares og respekteres, men tilbydes i ringe grad læring om den 'regulerede' natur, som danner grundlag for moderne livs- og produktionsforhold.

NYE ERFARINGER MED REGULERET NATUR

Forskningsprojektet 'Natur og Bæredygtighed' tager derfor fat i naturens fremtræden og betydning i det moderne liv. Ambitionen er at udvikle og undersøge aktiviteter, som tilbyder børn i daginstitutioner nye erfaringer med den regulerede natur.

I projektet samarbejdes med pædagogisk personale fra fem institutioner fordelt på to kommuner om at drøfte, udvikle og afprøve et mere eksplicit pædagogisk arbejde med aktiviteter, udfordringer og muligheder, som fokuserer på brugen af natur og samfundsmæssige reguleringer af den. Aktiviteterne sigter således på at stimulere børnenes nysgerrighed og deres læring om miljø og bæredygtighed.

SKATTE PÅ STRANDEN

Som aktionsforskningsprojekt udvikles og justeres 'Natur og Bæredygtighed' løbende i dialog med deltagerne, og projektet har foreløbig resulteret i nye typer af naturprojekter i de fem deltagende daginstitutioner.

Blandt andet arbejdes der med et projekt, der handler om, hvad der er godt og skidt ved affald. Her finder børnene ting, som de synes er skatte, på stranden. Bagefter undersøger de, om der er affald imellem, som kan være farligt for dyr og natur, og sorterer og følger nogle af de forurenende skatte til affaldssorteringen og forbrændingen. Et andet projekt arbejder med vandets kredsløb med udgangspunkt i et plante-projekt. Her besøger børnene det lokale rensningsanlæg og vandværk for at se, hvor vandet bliver af. Et tredje projekt handler om høns, og hvordan forskellige former for hønsebrug tager sig ud.

Det pædagogiske personale følger selv op på deres projekter gennem logbøger og observationer med fokus på indholdet i aktiviteterne, børnenes reaktioner og udbytte samt deres egen rolle i projektet. De deltagende daginstitutioner tilbydes vejledning og sparring undervejs i forløbet, og logbøger og observationer anvendes til at reflektere over pædagogiske kvaliteter og vanskeligheder i udviklingsarbejdet.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Natur og Bæredygtighed

HVAD

Formålet er at kvalificere og undersøge børns viden om ressourcer og bæredygtighed i relation til læreplanstemaet 'Natur og naturfænomener'.

HVORDAN

Gennem kortere forløb og vejledninger udbygger deltagerne tidligere naturprojekter med aktiviteter, som introducerer børnene til bæredygtighedsaspekter ved projekterne.

HVORNÅR

2016-2017

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Didaktik og Læringsrum.

PUBLIKATIONER

Mia Husted & Thorleif Frøkjær: *Nature in Preschool*. Paper præsenteret ved ECER 2014.

KONTAKT

Mia Husted
mihu@ucc.dk
4189 8487

Thorleif Frøkjær
tf@ucc.dk
4189 7261

PÆDAGOGIK

Digitale teknologier inspirerer til leg, læring og fællesskaber

Hvad betyder det for børns trivsel og udvikling, når tablets, robotter og andre nye teknologier bliver en del af hverdagen i børnehaven? Et projekt har afprøvet de nye teknologier i en række daginstitutioner.

Igennem de sidste år er der kommet et øget fokus på digitale teknologier i daginstitutionerne – og der er sket en markant øgning i indkøb af digitale teknologier. Men forskningen på området har indtil nu været ret begrænset. Derfor satte Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, KL og Digitaliseringsstyrelsen i foråret 2015 et projekt i gang, som skulle undersøge, hvad brugen af digitale redskaber betyder for børns læring, og hvordan de digitale redskaber bedst understøtter børns trivsel, udvikling og læring i daginstitutionerne.

ROBOTTER OG APPS

Sammen med en lang række daginstitutioner har UCC afprøvet forskellige digitale teknologier og observeret børn og pædagogs brug af dem. De digitale teknologier har for eksempel været Bee-Bot (en digital bi, der kan kodes til at køre i forskellige retninger), Reverse Cam (en app, hvor man optager bevægelser og derefter kan se dem udført baglæns – en kropslig finurlighed, der taler til børns humor), Stortest (en app, der kan bruges til at lege indkøb med), Puppet Pals (som kan bruges til at lave små dukketeaterlignende film) og Drawing Together (en app, hvor man med hver sin iPad kan tegne kunstværker sammen).

TEKNOLOGIER FÆNGER OG FASTHOLDER

En pædagog fortæller, at når det er tid til at bruge de digitale redskaber, ”så smider børnene jo alt, hvad de har i hænderne. Der er ingen tvivl om, at de synes, det er specielt. Og de synes, det er sjovt.” Og hvor voksne

typisk er meget målrettede, når de går i gang med en aktivitet, viser projektet, at børn har en helt anden tilgang til de nye teknologier. De er undersøgende og eksperimenterende og går uden tøven i gang med at afprøve mulighederne.

Teknologierne understøtter altså både børnenes nysgerrighed og deres lyst til læring. De digitale redskaber har en slags ”wow-effekt” og fænger børnene, men de fastholder også deres opmærksomhed, fordi de er interaktive og appellerer til børnenes fantasi og kreativitet.

LEG, MEN OGSÅ MERE END DET

”Vi skal ikke ’lege med iPad,’ vi skal i IT-gruppe,” siger nogle børn i en af daginstitutionerne. Når man introducerer digitale teknologier i institutionshverdagen, skal det medtænkes, at digitale medier allerede er integreret i mange børns hjemmeliv. Det er en særlig udfordring at bygge bro mellem børns mediebrug i familien og mediebrug i en pædagogisk praksis. Det er derfor vigtigt, at det pædagogiske personale overvejer, om og hvordan brugen skal være anderledes, end når man ’bare’ leger derhjemme, og hvordan teknologierne kan indgå som en integreret del af læreplanerne.

I projektet er der også blevet arbejdet med relationerne mellem specifikke børn ud fra faglige begrundelser, og de digitale teknologier viste sig her at give mulighed for, at børn med få relationer til de andre børn blev ’opdaget’ som gode legekammerater.

De digitale redskaber giver altså nye muligheder i det pædagogiske arbejde. På den anden side kan de ikke betragtes som trylleformularer, der til hver en tid kan give pædagogisk merværdi – de skal udvælges med omhu og pædagogfaglig omtanke.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Forskning i og praksisnær afdækning af digitale redskabers betydning for børns udvikling, trivsel og læring

HVAD

Projektet har undersøgt, om og hvordan digitale redskaber understøtter og øger kvaliteten af det pædagogiske arbejde.

HVORDAN

I projektet er der anvendt casestudier som udviklings- og forskningsmetode. Der er blevet designet og afviklet i alt 21 cases på forskellige institutioner rundt omkring i landet.

HVORNÅR

2015

HVEM

UCC har stået for to ud af tre delprojekter under det overordnede projekt, som er igangsat af Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, KL og Digitaliseringsstyrelsen.

PUBLIKATIONER

Læs rapporterne fra projektet: [https://www.ucviden.dk/portal/da/projects/digitale-redskaber-i-dagtilbud\(7ea2e-bc4-5e75-4f34-88c7-3bb5b384f397\).html](https://www.ucviden.dk/portal/da/projects/digitale-redskaber-i-dagtilbud(7ea2e-bc4-5e75-4f34-88c7-3bb5b384f397).html)

KONTAKT

Ole Christensen
oc@ucc.dk
4189 7257

Vibeke Schrøder
vs4@ucc.dk
4189 7868

PÆDAGOGIK

Udvikling af læringsmiljøer med fokus på børns perspektiver

Børn lærer bedst, når de sammen med andre børn er med til at forme aktiviteterne. Derfor skal pædagoger arbejde med bevægelige læringsforløb, der forfølger og udvider børnenes interesser og optagethed.

Der er stigende fokus på børns læring i dagtilbud og på, hvordan pædagoger skal tilrettelægge børns hverdagsliv. Hverdagen i dagtilbuddet består af en række kortere tidsrum med forskellige dagsordener. Tidsrummene er læringsmiljøer, og hvert miljø tilbyder forskellige deltagelsesbetingelser og udfordringer for børnene og dermed forskellige typer af læring. Nogle læringsrum er faciliteret og planlagt af de professionelle, mens andre er rettet mod børnenes egne lege og initiativer. Forskningsprojektet 'Læring for Alle' giver bl.a. ny viden om, hvad børn lærer i læringsmiljøerne, og hvad de selv siger, de har lyst til at lære og brug for at kunne, når de går i dagtilbud.

Projektmedarbejderne har sammen med pædagoger og børn undersøgt en række planlagte læringsmiljøer. Miljøerne blev observeret af forskere og medarbejdere, og børnene tog billeder af det, de kunne lide og ikke lide ved miljøerne. Projektet udviklede viden om, hvad der i den pædagogiske praksis bidrog til eller skabte barrierer for børnenes deltagelse, samspil og meningsdannelse. Med den viden afprøvede og udviklede de professionelle læringsmiljøer, der havde fokus på børns involvering, deltagelse og fællesskabelse.

BØRN VIL HAVE DET SJØVT SAMMEN

Børnenes eget forskningsbidrag peger på, at de først og fremmest har fokus på at blive deltagere i børnefællesskaberne, at have det sjovt og at øge deres mestring i hverdagslivets aktiviteter. De profesio-

nelle er optaget af, hvordan de kan give børnene gode læringsmuligheder, men oplever, at det øgede samfundsmæssige pres på målrettet læring skaber dilemmaer og didaktiske udfordringer – især når der er tale om store børnegrupper.

LÆRINGSMILJØERNE SKAL FORMES UNDERVEJS

De foreløbige analyser peger på plastiske læringsmiljøer, hvis alle børns forskellige forudsætninger skal imødekommes. Her er didaktikken processuel, hvilket vil sige, at der er mulighed for at ændre mål og indhold undervejs i aktiviteterne. Det giver en høj grad af mulighed for at følge børns egne initiativer.

I strukturerede læringsmiljøer som fx samlinger og måltider fandt projektet, at børns motivation og læring i høj grad hænger sammen med deres mulighed for at bidrage til og blive involveret i det planlagte. Det forudsætter kreative kompetencer og nysgerrighed hos pædagogen at kunne koble sig på børns opståede idéer og spørgsmål og få dem integreret i aktiviteten. Projektet viste, at når de professionelle formår at være nysgerrige på de enkelte børn og deres initiativer og at invitere børnene med til at sætte og rykke rammerne for aktiviteten, så øges børnenes deltagelse og lyst til at lære.

REFLEKSION ER EN AFGØRENDE FAKTOR

Nutidens dagtilbud består af en mangfoldig børnegruppe med differentierede behov og forudsætninger for deltagelse. Børns betingelser for læring er afhængige af pædagogernes betingelser for læring. Forstået på den måde at kvalitet i dagtilbud er afhængig af, at pædagogerne har kompetencer og viden om børns betingelser for læring, og det opnår de ved at kunne observere, reflektere og planlægge ift. den aktuelle børnegruppe, ud fra det som børnene aktuelt er optaget af.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Læring for Alle

HVAD

Forskningsprojektet undersøger, hvordan pædagoger og pædagogmedhjælpere bedst kan løfte opgaven med at etablere og udvikle dagtilbud af høj kvalitet.

HVORDAN

Forskningsmetoden er partecipatorisk, hvilket indebærer, at deltagerne sammen udforsker praksis. I undersøgelserne indgår metoder som observationer, video, foto, analyseværksteder for medarbejdere og for børn samt interviews.

HVORNÅR

2013-2016

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Didaktik og Læringsrum, og der arbejdes sammen med en række kommuner.

PUBLIKATIONER

Christensen & Kornerup (2015). 'Deltagelse, fællesskabelse og læringsmuligheder – om samlingen som læringsmiljø'. I *Kvalitet i dagtilbud*. Dafolo.

KONTAKT

Ida Kornerup
ik@ucc.dk
4189 7275

Kira S. Christensen
ksc@ucc.dk
4189 7754

PÆDAGOGIK

Pædagogiske rutiner – en pædagogisk guldgrube

Når pædagoger arbejder systematisk med institutionens daglige rutiner, har det betydning både for børnenes læring og trivsel og for samarbejdet med forældrene om deres børns læring.

Børn lærer og udvikler kompetencer i alle de kontekster, de indgår i i løbet af dagen i institutionen – også i de pædagogiske rutiner, som udgør skelettet i dagligdagen i institutionerne.

Der foregår pædagogik og læring i garderoben, ved de daglige måltider, på badeværelset, når der skal puttes, når børnene ankommer om morgenen, når de tager afsked med forældrene, og når de hentes igen om eftermiddagen. Forskningsprojektet 'Pædagogiske rutiner som læringsrum i daginstitutioner' har set nærmere på de tilgængelige rutiner i 15 daginstitutioner.

INTERVIEW UD FRA VIDEOOPTAGELSER GIVER NYE PERSPEKTIVER

Forskningsarbejdet i hver af de 15 daginstitutioner har taget udgangspunkt i en pædagogisk rutine, som er blevet udvalgt i samarbejde med institutionens ledelse og personale. Den udvalgte pædagogiske rutine, fx at tage flyverdragt på, vaske hænder eller dække bord, er blevet videooptaget, og personalet, der er med på videoen, er blevet interviewet, når de har gennemført optagelsen.

Rutinepædagogik har ofte som formål at gøre børnene mere selvhjulpne. Når de pædagogiske rutiner skal fungere som læringsmiljø, er det vigtigt, at børnenes egne handlinger understøttes, og at det pædagogiske personale holder sig tilbage og ikke fristes til at overtage udførelsen af de praktiske gøremål. Projektet har vist, at børnenes aktive deltagelse er afhængig af,

at personalet arbejder med at etablere rutiner, som børnene kender og kan overskue. Der er også brug for skærpet opmærksomhed på relationerne mellem børnene, så personalet kan understøtte, at børnene giver viden videre til hinanden gennem praktisk hjælp.

PROGRESSION I BØRNS LÆRING

Måltrettet arbejde med pædagogiske rutiner giver personalet god mulighed for at følge progressionen i børnenes udvikling. Det er nemlig umiddelbart tydeligt og registrerbart, når børnene lærer at mestre nye elementer i de daglige rutiner. Samtidig er børnenes evner til selv at overskue og handle i de pædagogiske rutiner også udtryk for deres forældres praksis for, hvor meget børnene inddrages i rutinerne derhjemme. Fx har børn med større søskende ofte flere erfaringer med at deltage aktivt i de daglige rutiner.

De pædagogiske rutiner er et godt tema i samarbejdet med forældrene. Forældrene kender de daglige rutiner fra familien, og det er derfor muligt for personalet at formidle viden om det daglige pædagogiske arbejde på en letforståelig måde. Personalet kan også rådgive forældrene om familiernes mulighed for at inddrage børnene i de daglige rutiner i familien.

SAMTALER MELLEM BØRN OG VOKSNE

I velorganiseret rutinepædagogik, hvor børnene i stor grad er selvhjulpne, øges muligheden for samtaler mellem børn og personale. Sådanne samtaler har et stort potentiale for udvikling af børnenes læring og trivsel. Projektet viser samtidig, at der er brug for fokus på at udvikle personalets samtalekompetencer i forhold til børn. Resultaterne kan bruges i daginstitutioner til at udvikle deres rutinepædagogik.

PROJEKTET – KORT FORTALT

De pædagogiske rutiner som læringsrum i daginstitutioner

HVAD

Projektet undersøger, i hvilken udstrækning og på hvilken måde de pædagogiske rutiners potentiale for udvikling af børns læring og trivsel fungerer som læringsrum for børnene og understøtter udvikling af selvstændighed, selvhjulpnehed, handleevne og deltagelse i fællesskaber.

HVORDAN

Undersøgelsen har videofilmet pædagogiske rutiner i 15 daginstitutioner og interviewet personalet bagefter med udgangspunkt i den optagede film.

HVORNÅR

2014-2016

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Didaktik og Læringsrum.

PUBLIKATIONER

Suzanne Krogh og Søren Smidt (2014): 'Der foregår læring hele tiden.' Tidsskriftet VERA no. 68. Flere artikler om projektet kan læses i UCC magasin nr. 14 og 16. Film om projektet: ucc.dk/nyhed-2016-01-19

KONTAKT

Søren Smidt
sm@ucc.dk
4189 7290

PÆDAGOGIK

Børn og pædagogisk personale udvikler liv og læring

Børn og voksne ved godt, hvad der skal til for at skabe mere engagement og plads til et godt hverdagsliv og gode læringsmiljøer i daginstitutionerne. Men det lykkes ikke altid at skabe plads til udviklingen.

Forskningsprojektet 'Liv og Læring – i fremtidens daginstitution' har i to år samarbejdet med fem daginstitutioner. Her dannede børn og voksne egne bud på, hvordan hverdagsliv og læringsmiljøer kunne udvikles som udgangspunkt for arbejdet med selv at designe ny pædagogisk praksis.

Projektet benyttede sig af aktionsforskningsmetoder, og børn og voksnes kritik og utopier knyttet til hverdagsliv og læringsmiljøer i daginstitutionen blev understøttet og undersøgt gennem fremtidsværksteder, workshops, løbende opfølgning og vejledning.

Projektet affødte eksperimenterende udvikling af pædagogisk praksis og pegede samtidig på en række barrierer for udvikling. Det pædagogiske personales engagement i nye typer af tværgående samarbejder, som udvider og reflekterer over pædagogiske aktiviteter og læringsmiljøer, står stærkt i projektet. Samtidig peger en gennemgående kritik af det psykosociale arbejdsmiljø og manglende anerkendelse i retning af mere dybtgående vanskeligheder ved at opretholde et højt niveau af fagligt engagement.

MOTORIK OG BØRN I KØKKENET

Projektets deltagere lykkedes med at følge cirka halvdelen af de 84 nye udkast til egen praksis, som blev formuleret i 2014. Der er blandt andet iværksat nye pædagogiske projekter med fokus på:

- Kreative udeværksteder og rum med plads til rod, ro og fordybelse
- Børn i køkkenet og køkkenet som lærings- og samarbejdsrum
- Motorik, børnefællesskaber og fagligt samarbejde på tværs af huse
- Nye typer af pædagogisk planlægning, overblik og fleksible strukturer
- Ledelsesroller, fagligt engagement og pædagogisk prioritering.

Lidt over halvdelen af deltagernes oprindelige projekter blev imidlertid forladt i løbet af forskningsprojektets toårige levetid. Her peger deltagerkredsen på presset fra kommunale projekter samt mangel på tid og ressourcer som hovedårsager. Endelig er personaleudskiftningen, som er målt til 32 % for de deltagende institutioner i perioden, en væsentlig barriere for det pædagogiske udviklingsarbejde.

BØRNS UTOPIER

Børnene har ligesom de voksne haft mulighed for at udtrykke deres kritik og ønsker i forhold til hverdagen i daginstitutionen. Her var særligt børnenes kropslige ubehag ved skader, stød, fald, sammenstød samt relationelle konflikter børnene imellem gennemgående. I utopierne udtrykte børnene særligt ønsker til relationer og til æstetik i form af ønsker om fx blomster, hængekøjer, vandpiskeri, klæd-ud tøj og bare arme. Børnenes kritik af kropsligt ubehag og utopier om æstetisk væren åbnede nye pædagogiske perspektiver for pædagogerne. Det var dog særligt metoden til at synliggøre børns stemmer og perspektiver, som optog det pædagogiske personale og rejste ønsker om yderligere forsknings- og udviklingsarbejde med fokus på metoder til at understøtte børnedemokrati og børns deltagelse i udformningen af hverdagsliv og læringsmiljøer.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Liv og Læring – i fremtidens daginstitution

HVAD

Projektets formål var at producere viden, der kan understøtte praksisrelevant udvikling af hverdagsliv og læringsmiljøer i daginstitutionerne samt identificere potentialer og vanskeligheder knyttet til et sådant udviklingsarbejde.

HVORDAN

I projektet deltog ca. 130 pædagogiske medarbejdere og ledere samt 50 børn i alderen tre til fem år fra fem daginstitutioner. Viden blev indsamlet gennem aktionsforskningsbaserede metoder.

HVORNÅR

2014-2016

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Didaktik og Læringsrum.

PUBLIKATIONER

Der er udarbejdet en evaluering og videnskabelige publikationer på baggrund af projektet, som kan findes her: ucc.dk/liv-og-laering.

KONTAKT

Mia Husted
mihu@ucc.dk
4189 8487

Unni Lind
unni@ucc.dk
4189 7942

PÆDAGOGIK

Hvordan går det med skolepædagogerne?

Hvilken rolle har pædagogerne i skolen fået? Oplever de, at rollen passer til de kompetencer, de har? Og finder de det, de laver i skolen, meningsfuldt? Projektet går tæt på pædagoger i skolen.

Forskningsprojektet undersøger skolepædagogernes rolle på skolerne i hovedstadsområdet: København, Frederiksberg, Dragør og Tårnby. Formålet med projektet er at skabe overblik over, hvor mange pædagoger der arbejder som skolepædagoger, hvor mange pædagoger der samlet set er knyttet til den enkelte skole, hvad de arbejder med på skolen, samt hvor de ser de største muligheder og barrierer for udviklingen af en skolepædagogfaglighed og -didaktik.

Projektet skaber ny viden gennem en kombination af kvalitative og kvantitative metoder. Den kvantitative del består af en survey, dvs. en spørgeskemaundersøgelse, der primært undersøger de nuværende forhold for pædagogerne i skolen. Den kvalitative del består af fokusgruppeinterviews og dialogmøder med pædagoger. Her undersøges primært de udviklingsmuligheder, de nuværende skolepædagoger ser for deres arbejde på skolerne.

STATUS – SÅDAN ER DET FOR SKOLEPÆDAGOGEN I DAG

Forskningsprojektets første del er udarbejdelse og gennemførelse af en survey blandt BUPL Hovedstadens 1.600 medlemmer om pædagogens rolle i skolen. Surveyen blev gennemført omkring årsskiftet 2015/2016. Undersøgelsen giver bl.a. viden om, hvor mange af medlemmerne der arbejder som skolepædagog, hvor mange timer de har på skolen, hvordan de som pædagoger er tænkt ind i skoledagen, og hvor mange skolepædagogkolleger de har. Surveyen er udført af BUPL Hovedstaden og UCC's forskningsafdeling. Den bidrager med

forskningsbaseret viden og giver en status på skolepædagogernes rolle.

Projektet er inspireret af aktionsforskningens dialogbaserede vidensproduktion. Der er derfor etableret en surveygruppe, som har udarbejdet surveyen. Gruppen består af BUPL, UCC og 5-8 medlemmer af BUPL, der arbejder som skolepædagoger. Gruppen har foreslået temaer og udviklet spørgsmål til surveyen. Når surveyen udformes af både forskere og praktikere, bliver spørgsmål og temaer mere konkrete og rammer mere præcist ift. den viden, projektet ønsker at indhente. Formålet med gruppen var således at kvalificere og kvalitetssikre arbejdet med surveyen. Gruppen knyttes endvidere til det kvalitative arbejde og til projektets analysearbejde.

UDSYN – FREMTIDEN FOR PÆDAGOGEN I SKOLEN

På baggrund af resultaterne fra surveyen foretages fire fokusgruppeinterviews med skolepædagoger. Hver gruppe vil bestå af 4-5 skolepædagoger. Fokusgruppeinterviewene har til formål at udfolde de svar, der er kommet i surveyen, og skabe større indsigt i pædagogernes oplevelser og erfaringer. Interviewene vil bl.a. handle om, hvordan pædagogerne tænker på deres rolle i skolen, hvad de laver i skolen, hvad de ser som de største barrierer for udviklingen af en skolepædagogprofil, hvordan samspillet med lærerne er, hvad der er befordrende og udfordrende i forhold til samarbejdet, og hvilke ønsker de selv har til opgaverne.

På baggrund af den afsluttede survey samt materialer fra de kvalitative interviews afholdes en række dialogmøder. På møderne vil deltagerne fra interviewene, surveygruppen og projektgruppen påbegynde drøftelser af projektets vidensproduktion og drøfte projektets vigtigste fund og resultater.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Pædagogen i skolen – status og udsyn

HVAD

Projektet vil i samarbejde med BUPL Hovedstaden og en række pædagoger ansat i skolen gøre status over de erfaringer, der lige nu er med pædagogens rolle i skolen.

HVORDAN

Projektet kobler kvantitativ metode (en survey) med kvalitative fokusgruppeinterviews og dialogiske processer. Projektet er inspireret af aktionsforskning.

HVORNÅR

2015-2016

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Diversitet og Social Innovation med deltagelse af medarbejdere fra UCC's videreuddannelse og pædagoguddannelse.

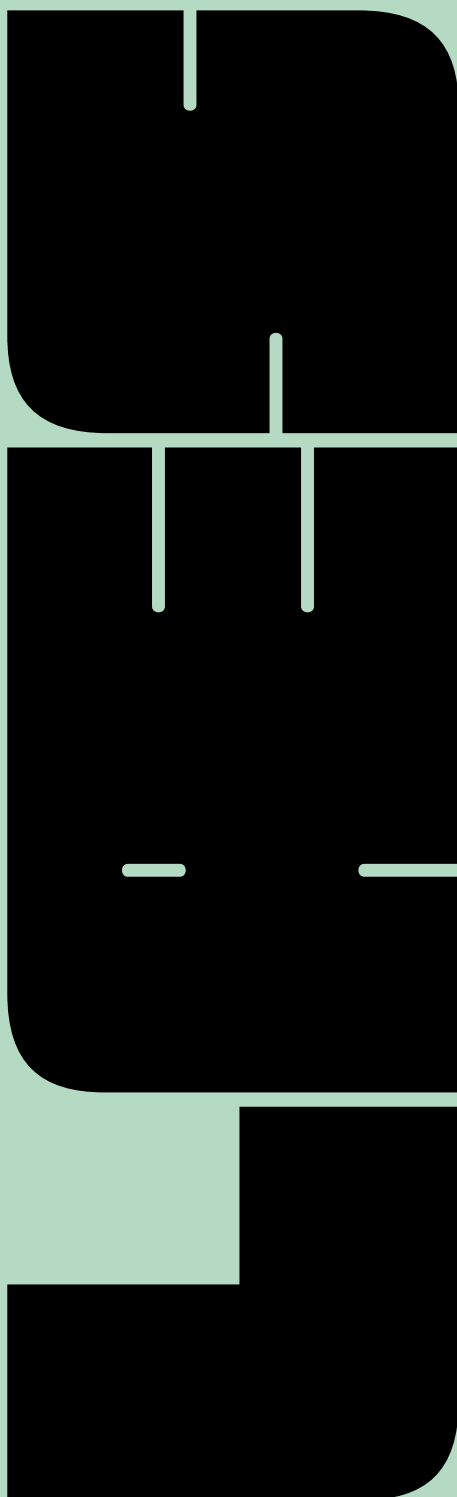
KONTAKT

Ditte Tofteng
dito@ucc.dk
4189 8488

Lisbeth Madsen
lbma@ucc.dk
4189 7279

SPROG

SPROG

Hvordan bliver tidligere sprogstart i skolen en succes?

Med folkeskolereformen skal børn nu lære ikke bare engelsk, men også fransk eller tysk allerede i de første skoleår. Men hvad skal der til, for at skolerne lykkes med den tidligere sprogstart?

Skolereformen betyder, at eleverne nu har engelsk fra 1. klasse og tysk/fransk fra 5. i stedet for fra 7. klasse. Projektets formål har været at undersøge den tidligere sprogstart i en dansk kontekst for at få skabt et solidt grundlag for udvikling af nye pædagogiske praksisser.

ELEVERNE VIL GERNE LÆRE SPROG TIDLIGT

Projektet bekræfter internationale forskningsresultater: Elevernes sprogfærdigheder bliver ikke markant bedre, fordi de undervises i sprogene tidligere. Alligevel er elever og lærere overbeviste om, at tidligere sprogstart har en effekt. Effekten ses mest på holdningsniveauet: Lærere og elever er glade for og motiverede til, at sprog læres tidligere. Derudover ses der en tendens til, at eleverne i 5. klasse tør prøve sig mere frem på sprogene, end de gør i 7. klasse, og at der er færre elever, der har meget ringe sproglige kompetencer i deres andet fremmedsprog.

TOLV GODE RÅD

Elever og lærere fremhæver, at begynderundervisningen skal tilrettelægges med omhu, hvis den skal have en positiv effekt, og bekræfter international forsknings råd om tidligere sprogstart:

1. Tilrettelæg en klar progression og tag højde for overgangsproblematikker fra ét skoletrin til det næste
2. Formuler klare læringsmål
3. Giv feedback og tal med eleverne om, hvordan de bedst lærer sprog
4. Sørg for, at eleverne får succesoplevelser
5. Byg på emner, der interesserer eleverne
6. Skab meningsfulde sprogbrugssituationer fx ved internationale projekter

7. Byg på barnets veje til læring: imitation, leg, fortællinger
8. Brug målsproget i undervisningen, dvs. det sprog, eleverne skal lære
9. Fokusér på mundtlig interaktion og lytteforståelse, men arbejd fra start af med alle færdigheder samt fluency og sproglig opmærksomhed
10. Arbejd med elevernes samlede sproglige og kulturelle forkundskaber
11. Sæt tilstrækkelig tid af (én undervisningstime om ugen er ikke nok)
12. Vær bevidst om, at det kræver velfunderede sproglige, kulturelle og didaktiske kompetencer at undervise den yngre aldersgruppe i sprog, og investér derfor i didaktisk, sproglig og kulturel grund- og efteruddannelse.

ELEVERNES STEMME

Den vigtigste anbefaling er, at læreren skal sørge for, at de fleste elever får succesoplevelser. Som en elev siger: "Hvis jeg får at vide, at jeg ikke kan finde ud af det, hvorfor skal jeg så prøve?" Den eneste anbefaling, der ikke var entydig opbakning til i projektet, var, at der skal formuleres klare læringsmål. Elevernes diskussion tyder på, at dette har noget med den udformning at gøre, som undervisning i dag kan få i den danske skole: A: "Den halve time du skal bruge på at fortælle, hvordan vi skal lære..."

B: "Vi skal lære på den her måde, og det er det her, vi skal lære, og det er det her, vi skal ende med..."

A: "Så lad os dog komme i gang."

B: "Hver gang når der er nogen, der siger, det er det her, vi skal ende med, så er alle bare: Ja, so what?"

C: "Ja, så lad os gøre det."

RESULTATERNE SKAL BRUGES

Projektets resultater danner grundlag for to bøger til engelsk- og fransk-/tysklærere og indgår i udviklingsprojektet 'Tidligere Sprogstart – ny begynderdidaktik med fokus på flersprogethed'.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Tidligere sprogstart i engelsk, fransk og tysk

HVAD

Formålet med projektet var, med afsæt i forskning på den Internationale profilskele i København, Randersgades Skole, at udvikle nye pædagogiske praksisser i relation til den tidligere sprogstart i engelsk, fransk og tysk i grundskolen.

HVORDAN

Der er anvendt to evalueringsformer: formativ evaluering og effektevaluering. I effektevalueringen indgår fokusgruppeinterviews med elever og lærere samt kvalitative interviews med skoleledelsen og -bestyrelsen.

HVORNÅR

2012-2015

HVEM

Docent ved UCC Petra Daryai-Hansen var tovholder. Desuden deltog Annette Søndergaard Gregersen, Robert Lee Revier og Karoline Søgaard fra UCC's læreruddannelse.

PUBLIKATIONER

P. Daryai-Hansen, A.S. Gregersen, R. Lee Revier, K. Søgaard (2015): 'Tidligere sprogstart' i Gregersen (red.): *Sprogfag i forandring*. Samfundslitteratur.

KONTAKT

Petra Daryai-Hansen	Annette Søndergaard Gregersen
pdha@ucc.dk	asgr@ucc.dk
2628 3730	4189 7632

SPROG

Når der tales dansk på arbejdet

Hvis man skal integreres som international medarbejder på en dansk arbejdsplads, er det vigtigt, at man lærer dansk. Men den sociale kontekst og medarbejderens personlige behov for og lyst til at forstå og lære dansk har stor betydning for, om det sker, viser et netop afsluttet ph.d.-projekt.

Det danske samfund oplever i disse år en stigende tilgang af udenlandske eksperter og vidensarbejdere, som skal bo og arbejde i Danmark i en kortere eller længere periode. De fleste af disse vidensarbejdere vil gerne lære dansk, for selvom møder og officielle arrangementer i mange virksomheder i Danmark ofte foregår på engelsk, tales der ofte dansk henover frokosten eller i kaffepausen. Det betyder, at de internationale medarbejdere ofte har svært ved at deltage i sociale arrangementer på arbejdet, hvis de ikke forstår dansk. Lytteforståelse er derfor en nødvendig færdighed for at kunne blive socialt, men også fagligt integreret på arbejdet.

Målet med projektet har været at undersøge, hvornår dansk egentlig bruges i internationale virksomheder i Danmark, og hvornår og hvordan internationale medarbejdere prøver at forstå dansk.

HÅRDT ARBEJDE AT LÆRE DANSK

Det er fx afgørende for forståelsen, om man er oprigtigt interesseret i at prøve at forstå, og hvor godt man trives med at deltage i forskellige situationer. Nogle internationale medarbejdere oplever derfor, at det kan være sværere at forstå dansk til frokost end til møder, fordi der konstant sker skift imellem, hvem der taler, og hvad der tales om. Andre oplever omvendt, at det kan være sværere at forstå til møder

end til frokost, fordi der er mere på spil rent professionelt.

En af de medarbejdere, projektet har fulgt, har efterhånden boet og arbejdet i Danmark i ni år, men forstår stadig ikke ret meget dansk. Hun forklarer bl.a. sine vanskeligheder med at komme i gang med at bruge dansk med bekymringen over ikke at 'performe' så godt på dansk. Man fremstår mindre klog, når man ikke taler så godt dansk eller ikke forstår alt, hvad der bliver sagt, og så føles det sikrest at holde sig til engelsk i arbejdssammenhæng. I pauserne er man ofte afhængig af, at de andre medarbejdere bruger kræfter på at inkludere én i samtalerne. Endelig er sprogindlæring også hårdt arbejde, som kræver en stærk motivation, sproglige evner og fysisk og psykisk overskud.

Projektet viser altså, at selvom der ofte tales dansk både til og rundt om de internationale medarbejdere, er det ikke sikkert, de hverken forstår eller prøver at forstå. Det er derfor heller ikke sikkert, at de lærer noget dansk på arbejdet, medmindre der er konkrete aftaler blandt kollegerne.

ENGELSK ER IKKE NOK

Internationale medarbejdere udgør en ressourcestærk gruppe af udlændinge i Danmark, og de kan for det meste klare sig med engelsk både i og uden for arbejdet. Men denne og andre undersøgelser tyder på, at der er større sandsynlighed for, at de bliver i Danmark og føler sig integreret, hvis de lærer at forstå dansk.

Afhandlingen viser, at konteksten har stor betydning for sprogindlæringen, og at dét at lytte og forstå på et andetsprog er både socialt, kognitivt og individuelt betinget. Projektet kan derfor bidrage med ny viden til undervisningen i dansk som andetsprog for voksne, som i disse år har særligt meget fokus på arbejdsmarkedsrettet dansk.

PROJEKTET – KORT FORTALT

L2-lytteforståelse på arbejdet – voksne indlæreres oplevelser med at forstå dansk

HVAD

Projektet undersøger, i hvilke situationer internationale medarbejdere har brug for at forstå dansk på arbejdet, hvilke problemer de oplever med at forstå dansk, og hvordan de håndterer disse problemer.

HVORDAN

I projektet er der brugt kvalitative metoder såsom casestudier, interviews, observation, selvoptagelser, tænke-højt-øvelser, member checking, fokusgrupper og dagbogsstudier. De primære data er indsamlet hos IBM Danmark.

HVORNÅR

2012-2015

HVEM

Projektet er en offentlig erhvervs-ph.d. forankret i UCC's videreuddannelsesprogram Inklusion og Integration. Projektet gennemføres i samarbejde med Københavns Universitet.

PUBLIKATIONER

Afhandlingen kan downloades på: http://static-curis.ku.dk/portal/files/156500284/Ph.d._2016_Oehrstroem.pdf

KONTAKT

Charlotte Øhrstrøm
charl@hum.ku.dk
2282 0030

SPROG

Kan man sige sådan? – Nyt værktøj zoomer ind på tegnsprog

Der er forskel på det, vi siger, og det, vi tror, vi siger. En stor eksempelsamling, et korpus, viser, hvordan et sprog faktisk bruges. Dansk tegnsprog får nu et sådant korpus, der skal hjælpe sprogets brugere og forskere.

Et sprogligt korpus anses som et af de vigtigste værktøjer i forbindelse med undersøgelse og beskrivelse af sprog – en 'sproglig Google Earth', hvor vi ikke blot ser de store linjer, men kan zoome helt ind på en tekst, en sætning, et ord (eller tegn) og se, hvordan den enkelte sprogbruger faktisk bruger sproget. UCC udvikler nu et længe savnet korpus over dansk tegnsprog.

Dansk tegnsprog er ikke en visuel udgave af dansk talesprog – det er et fuldgældigt og fuldt udviklet sprog med eget tegnforråd og egen grammatik. Omkring en promille af Danmarks befolkning er døve, og den gruppe har hidtil været stor nok til, at dansk tegnsprog har trivedes og udviklet sig naturligt – ikke mindst i kraft af et rigt foreningsliv og aktive sociale netværk inden for døveverdenen.

BEHOV FOR SPROGLIGE REDSKABER

I de senere år er det blevet normen, at døve børn får indopereret et såkaldt cochlear implant (CI), der i bedste fald sætter barnet i stand til at kunne klare sig med talesprog. Denne udvikling medfører, at der i fremtiden vil være langt færre døve med tegnsprog som modersmål. Men det betyder ikke, at døvhed bliver udryddet, eller at tegnsprog bliver overflødigt. Der findes en lille gruppe døve børn, typisk af døve forældre, der ikke bliver CI-opereret, og hertil kommer, at CI ikke i alle tilfælde giver en tilstrækkelig god hørelse til, at døve kan kommunikere frit uden et visuelt sprog. Endelig er der selvfølgelig en stor gruppe af unge og voksne døve, der i dag har dansk

tegnssprog som deres modersmål, og som vil have dette som førstesprog resten af livet.

Derudover findes en gruppe af mennesker med nedsat hørelse, der i deres daglige kommunikation bruger tegn fra dansk tegnsprog som visuel understøttelse til talt dansk, en kommunikationsform, der fx også bruges ved kommunikation med multihandicappede.

De daglige brugere af tegnsprog, herunder familiemedlemmer og de professionelle, der omgiver dem, har behov for sproglige redskaber som fx ordbøger og grammatikker. Uden gode og tidssvarende redskaber vil disse grupper være dårligere rustet til klare sig i dagligdagen, i sociale sammenhænge, i skolen, på uddannelsen, på arbejdsmarkedet osv.

ET KORPUS KAN STYRKE SPROGET

Korpus over dansk tegnsprog vil i første omgang blive bygget over optagelser af tegnsprogsmonologer indsamlet under udviklingen af Ordbog over Dansk Tegnsprog, men skal med tiden udbygges med tekster fra fx TV, møder etc.

Korpus over dansk tegnsprog vil fremover:

- danne basis for en udvidelse og videreudvikling af Ordbog over Dansk Tegnsprog
- tjene som værktøj ved sproglige beskrivelser og videnskabelige undersøgelser, som empirisk grundlag for sprogundervisningen på tegnsprogstolkeuddannelsen, som ressource for Dansk Sprognævns tegnsprogsråd eller ved udarbejdelse af en ny grammatik over dansk tegnsprog
- være en unik sprogressource, hvor fx tegnsprogstolke og pårørende til døve kan finde eksempler på brugen af tegn
- styrke sprogbevidstheden hos døve, idet det vil medvirke til at synliggøre dansk tegnsprog i en tid, hvor sprogets fremtid er truet.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Korpus over dansk tegnsprog

HVAD

Målet med projektet er at udvikle et søgbart korpus over dansk tegnsprog og at anvende viden hentet i korpus i uddannelsen af tegnsprogstolke, udviklingen af ordbog over dansk tegnsprog og i Dansk Sprognævns tegnsprogsråd.

HVORDAN

Der indsamles videooptagelser af dansk tegnsprog, og ved annotering af optagelserne i et særligt program, iLex, opbygges et søgbart korpus, der kan bruges til sproglige undersøgelser, fx ved udbygning af Ordbog over Dansk Tegnsprog.

HVORNÅR

2014-2021

HVEM

Projektet er forankret hos Ordbog over Dansk Tegnsprog, UCC. Projektet samarbejder tæt med søsterprojekter på universiteterne i Hamburg og Warszawa.

PUBLIKATIONER

Langer, G. et al. (2016): *Designing a Lexical Database for a Combined Use of Corpus Annotation and Dictionary Editing*.

KONTAKT

Jette Hedegaard Kristoffersen
jehk@ucc.dk
4189 7335

SPROG

Europas tegnsprogsforskere udgiver fælles manual

Forskere fra 15 lande har sammen udarbejdet SignGram – en 832 sider lang manual til beskrivelse af tegnsprogs grammatik.

Man kan groft sagt sige, at et sprog består af et ordforråd og en grammatik, der fortæller, hvordan ordene anvendes i sproget. Hvor ordbøger beskæftiger sig med at beskrive ordforrådet, vil bøger om sprogs grammatik fortælle om bøjning og sætningsopbygning, og om hvordan sproget udtrykker fx tid, høflighed, ejerskab og meget mere. Verdens mange tegnsprog er ganske lidt udforskede, og ingen af sprogene har en fuldt beskrevet grammatik. Fx er kun få dele af dansk tegnsprogs grammatik beskrevet, dels i en lærebog for tegnsprogstolkestuderende og dels i en doktorafhandling. Projektet SignGrams mål var at udforme en overordnet, men samtidig udtømmende og teoretisk velfunderet beskrivelse, som kan tjene som vejledning for undersøgelser og beskrivelser af grammatikken i de forskellige europæiske tegnsprog.

Ved at udvikle et redskab til fremtidig udforskning af tegnsprogs grammatik bidrager projektet til et mere fuldgældigt medborgerskab for europæiske døve tegnsprogsbrugere og til beskyttelse af deres sproglige og kulturelle arv.

INTERNATIONALT SAMARBEJDE

Projektet er et delprojekt under programmet "European Cooperation in Science and Technology" (COST), som er EU-finansieret. Fra Danmark deltog Jette Kristoffersen fra Ordbog over Dansk Tegnsprog, UCC, sammen med forskere fra universiteter i 12 andre europæiske lande og gæstedeltagere fra Australien og Argentina. Projektgruppens medlemmer er alle førende forskere inden for deskriptiv og formel tegnsprogs-

lingvistik, og produktet er baseret på viden akkumuleret inden og under projektperioden.

ONLINEOPSKRIFT KLAR TIL BRUG

Resultatet af arbejdet i SignGram-projektet er et onlineredskab til at undersøge et tegnsprogs grammatik. Manualen er udformet, så også ikke-lingvister kan anvende den, og da der er ganske få lingvister i verden, der beskæftiger sig med tegnsprog, håber man, at en manual af denne karakter kan betyde, at flere tegnsprog vil blive beskrevet.

Produktet består af fire dele:

- En **indholdsfortegnelse**, som fungerer som en detaljeret tjekliste over alle relevante grammatiske kategorier, funktioner og fænomener, der hører til i en komplet grammatik for det respektive tegnsprog.
- En **vejledning**, som giver vigtige sproglige baggrundsoplysninger om de relevante grammatiske kategorier, funktioner og fænomener. Vejledningen giver korte beskrivelser af hvert enkelt grammatisk fænomen med illustrative eksempler fra talte sprog og tegnsprog.
- En **ordliste**, som kortfattet forklarer de vigtigste grammatiske kategorier med links til de tilsvarende afsnit i vejledningen.
- En samling af **elicitationmateriale**, det vil fx sige opgaver, som kan gives til sprogbrugere i forbindelse med indsamling af sprogeksempler, der belyser et bestemt sprogligt fænomen, og som kan hjælpe grammatikforfatteren, når fx en grammatisk kategori skal beskrives.

Manualen vil blive stillet gratis til rådighed for alle interesserede og er tilgængelig online.

PROJEKTET – KORT FORTALT

SignGram – en manual til udarbejdelse af tegnsprogsgrammatikker

HVAD

Målet med projektet var at udvikle en manual for beskrivelsen af et tegnsprogs grammatik, som kan anvendes af en bredere kreds end tegnsprogslingvister. Resultatet er en frit tilgængelig onlineresource på 832 sider.

HVORDAN

Grammatiske elementer, der indgår i en grammatik (fx "tid"), er undersøgt og beskrevet mht. definition, eksempler på, hvordan elementet kan forekomme i (tegn) sprog, er beskrevet, og materiale til at udforske elementet er indsamlet/udviklet.

HVORNÅR

2011-2015

HVEM

Projektet er forankret i European Cooperation in Science and Technology (COST). Udover Jette Hedegaard Kristoffersen, UCC, deltog forskere fra 14 andre lande.

PUBLIKATIONER

Link til SignGram: www.signgram.eu
Artikel: SignGram – en manual til udarbejdelse af tegnsprogsgrammatikker, http://parles.upf.edu/sites/default/files/attached_files/dissemination_text_danish.pdf

KONTAKT

Jette Hedegaard Kristoffersen
jehk@ucc.dk
4189 7335

SPROG

Sproglig udvikling for tosprogede elever – bliv inspireret!

Hvordan arbejder man helt konkret med sprogudviklende undervisning? Hvad er det, man skal gøre i klassen for at sikre, at tosprogede elever og alle andre elever får adgang til det svære fagsprog?

Projektet har udviklet et omfattende inspirations- og vejledningsmateriale til Undervisningsministeriets portal for undervisnings- og læringsressourcer, EMU. Materialet giver lærere inspiration og vejledning ift. at sikre tosprogede elever en god og sprogudviklende undervisning i fagene. Der er udviklet fagrettede materialer i dansk, matematik, historie, idræt og natur/teknologi samt et særskilt materiale henvendt til alle faglærere, ressourcepersoner på skolerne, skoleledelser og forvaltninger. Seks skrivegrupper – en for hvert fag samt en for det særskilte materiale – har udviklet og afprøvet materialerne på skoler.

SPROG OG FAG FLETTES SAMMEN

Udfordringen i projektet har været sammenfletningen af sprog og fag og at gøre materialet konkret og brugbart for faglærere. For at sikre en god kobling mellem sprog og fag var der i hver skrivegruppe deltagere med stærke kompetencer i det pågældende fag, i læringsmålstyret undervisning og i dansk som andetsprog. Skrivegrupperne har arbejdet ud fra, hvad man fra forskning ved virker ift. at løfte tosprogede elever fagligt.

MATERIALET SKAL HJÆLPE OG INSPIRERE LÆRERNE

Skrivegrupperne har udarbejdet konkrete undervisningsforløb, hvor eleverne støttes i at udvikle deres kompetencer i at bruge fagsprog. Lærere kan altså bruge materialet direkte i undervisningen og lade sig inspirere af det. Undervisningsforløbene er udviklet med udgangspunkt i de konkrete fag og klassetrin og i disse spørgsmål:

- Hvilke sproglige færdigheder kræver det at opfylde *læringsmålene* i dette forløb?
- Hvilke *undervisningsaktiviteter* skal tilrettelægges, så eleverne føres sikkert fra deres hverdagsprog til skolens fagsprog?
- Hvordan kommunikerer eleverne, så der bliver synlige *tegn på læring*?

Et sprogudviklende undervisningsforløb i natur/teknologi i 3. klasse om affald og genbrug kan fx se således ud:

1. Eleverne laver fælles eksperiment med nedbrydning af affald. De bruger hverdagsprog og hverdagsviden.
2. De introduceres for billeder af affaldstyper og kategoriserer typerne i begyndende fagsprog.
3. De ser film om affald, lytter og indgår i samtaler med fagsprog.
4. De laver plancher over affalds nedbrydningstider og bruger fagsproget i formidling af plancherne.
5. De producerer en mundtlig tekst om deres udvalgte affald.
6. De producerer en fælles fagtekst om affald og skriver individuelt en fagtekst.

Eleverne er nu blevet ført fra aktiviteter, der udføres med hverdagsprog, til aktiviteter, der kræver brug af præcist fagsprog i en sammenhængende kæde af sprogbrugssituationer. Lærere kan i materialet finde udførlige beskrivelser af forløbet og eksempler fra afprøvningsforløbene i skolen.

FRA HVERDAGSSPROG TIL FAGSPROG

En sprogudviklende undervisning i fagene sker altså ved, at eleverne er sprogligt aktive hele vejen igennem undervisningsforløbet. Forløbet bygges op, så det støtter eleverne i udviklingen fra hverdagsprog til fagsprog. Undervisningen tilrettelægges som en række aktiviteter, hvor krav til sprogbeherskelse og dermed krav til faglighed stiger gradvist. Samtidig oplever eleverne sig pressede, opmuntrede og støttede hele vejen.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Inspirations- og vejledningsmateriale til sproglig udvikling i fagene for tosprogede elever

HVAD

Formålet er at give faglærere m.fl. inspiration til, hvordan man kan arbejde aktivt i sin klasse med sproglig udvikling for tosprogede elever.

HVORDAN

Seks skrivegrupper sammensat på tværs af fag og sprog har udviklet konkrete undervisningsforløb. I samarbejde med faglærere er forløbene blevet afprøvet i skolerne.

HVORNÅR

2015-2016

HVEM

Projektet laves for Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, VIA UC har projektledelsen, og i UCC er projektet forankret i programmet for Inklusion og Integration, Videreuddannelsen.

PUBLIKATIONER

Materialet bliver tilgængelige på EMU.dk – under grundskole, lærere.

KONTAKT

Mette
Ginman
mmg@ucc.dk
4189 7163

Dorte
Østergren-Olsen
doo@ucc.dk
4189 7382

SUNDHED

ANDS

SUNDHED

Træning i eget hjem med computerspil

Formålet med studiet er at undersøge effekten af en hjemmerehabileringsintervention til borgere med få fysiske ressourcer.

I takt med at den ældre andel af befolkningen vokser, vil presset på hospitaler, klinikker og ambulant genoptræning øges. Derfor vil der i fremtiden være behov for initiativer, der kan lette noget af det pres. Ét af midlerne kan være at flytte dele af rehabiliteringen til patienternes eget hjem med en telemedicinløsning. Telemedicin er allerede afprøvet og nogle steder implementeret i forhold til overvågning af blodsukker, blodtryk, respirationsfrekvens og hjerterefrekvens.

Bevægelsessensoren Microsoft Kinect, som er et kommercielt tilgængeligt produkt, har vist stort potentiale i såvel exergames (spil, der involverer motion) som telemedicin. Formålet med projektet her er at undersøge effekterne af en Kinect-baseret telerehabileringsløsning til ældre borgere med få fysiske ressourcer.

AFPRØVES FØRST UNDER INDLÆGGELSE

Projektet bliver iværksat i fysioterapien i Gladsaxe Kommune, som også assisterer med rekrutteringen af borgere til studiet. Der rekrutteres geriatriske borgere med få fysiske ressourcer, som er indlagt på en døgnrehabiliteringsafdeling. I forbindelse med indlæggelsen vil borgerne blive tilbudt at supplere deres træning med telerehabileringsløsningen, som derefter følger borgerne, når de tager hjem.

Den sidste del af interventionen foregår altså i hjemmet, hvor træningen med Kinect'en foregår foran fjernsynet. Kinect'en tilsluttes normalt spillekonsollen Xbox. Programmet beder brugeren indtage forskellige stillinger eller udføre forskellige bevægelser, og

Kinect'en kan så bestemme, om borgeren udfører bevægelserne tilfredsstillende. Hvis det ikke er tilfældet, bliver borgeren gjort opmærksom på, hvad der er galt, og hvordan øvelsen bør udføres. Typisk vil træningen kunne udføres selvstændigt af borgeren 1-2 gange dagligt. Når træningen er udført, modtager terapeuten en rapport om den gennemførte træning og kvaliteten af bevægelserne.

BALANCE OG GANGHASTIGHED

Til at starte med bliver effekten vurderet på 10-15 borgere og beskrevet som en caseserie. Det bliver undersøgt, om borgerne har gjort fremskridt i forhold til balance, ganghastighed, dagligdagsfunktioner og på en række fysiologiske parametre. Derudover vil der blive spurgt til deres oplevelser med træningsformen. Dette sker i samarbejde med en gruppe bachelorstuderende fra fysioterapeutuddannelsen, som bruger deres valgfrie modul til at arbejde på projektet. Hvis der er positiv effekt, vil muligheden for at iværksætte et randomiseret, kontrolleret studie blive vurderet.

Det er ambitionen, at projektet skal munde ud i en publikation med arbejdstitlen: "The effect of a kinect-based home-rehabilitation program in patients with limited physical resources". Gladsaxe Kommune er partner i projektet, mens Welfare Denmark leverer telerehabiliteringsudstyret til Gladsaxe Kommune.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Telerehabilitering af borgere med få fysiske ressourcer

HVAD

Formålet med studiet er at undersøge effekten af en hjemme-rehabiliteringsintervention til borgere med få fysiske ressourcer.

HVORDAN

Første skridt er at evaluere forløb, hvor borgerne anvender teknologien i stedet for nogle af deres træningsgange. Projektet kan evt. senere udføres i større skala, hvor den ambulante træning helt erstattes med Kinect-interventionen.

HVORNÅR

2015-2017

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Sundhed og Krop, og deltagere er Henrik Koblauch, Malene Norup Stolpe og Lotte Illeris.

KONTAKT

Henrik Koblauch
heko@ucc.dk
4189 8802

SUNDHED

Psykomotorik fremmer trivsel i folkeskolen

Bevægelse og kropslige læreprocesser fremmer elevernes sociale kompetencer og kropsbevidsthed. Det viser et projekt, hvor en række 7. klasser er blevet undervist i psykomotorik.

Undersøgelser viser, at bevægelsesaktiviteter påvirker børns læring både kognitivt og socialt. Og bevægelse er da også blevet opprioriteret i folkeskolen med den nye skolereform. Som en del af den understøttende undervisning skal det medvirke til at styrke elevernes læringsparathed, sociale kompetencer, alsidige udvikling, motivation og trivsel.

Psykomotorisk bevægelsesundervisning har netop fokus på kropslige læreprocesser og gruppedynamik, og derfor har et projekt undersøgt, hvordan sociale kompetencer og trivsel påvirkes, når den normale undervisning suppleres med psykomotorisk undervisning i udskolingsklasser.

PSYKOMOTORIK PÅ SKOLESKEMAET

Fire 7. klasser på en folkeskole i Nordsjælland er blevet undervist i psykomotorik tre gange om ugen igennem 10 uger som led i den understøttende undervisning. Den psykomotoriske undervisning kendetegnes ved at indeholde både individ- og gruppebaserede aktiviteter og ved at inddrage refleksion. I undervisningen arbejdes der bl.a. med afspændingsøvelser og kropslige interaktionsøvelser i par og grupper, hvor eleverne fx spejler hinandens bevægelser. Desuden undervises eleverne i at forstå sammenhængen mellem tanker, følelser og handlinger, og undervisningen afsluttes typisk med refleksions- og verbaliseringsøvelser i fællesskab.

Bedre kommunikation gennem bevægelse
Resultater fra både observationer og spørgeskemaer viser, at eleverne har forbedret deres kropsbevidsthed og sociale kompetencer. Det kommer bl.a. til udtryk som en større bevidsthed over for sig selv og andre efter undervisningen i kropslige øvelser og refleksion. Træning af elevernes kropsbevidsthed giver dem en bedre nonverbal kommunikationsevne, der betyder, at de følelsesmæssigt lettere kan sætte sig ind i, hvordan andre har det – de får en øget empati og bedre sociale kompetencer.

VELLYKKET SAMARBEJDE MED FOLKESKOLEN

Projektet viser, at det er muligt at gennemføre et vellykket forløb med psykomotorisk undervisning som en del af den understøttende undervisning. Det giver perspektiver i forhold til, at psykomotoriske kompetencer kan komme i spil i det videre arbejde med at få bevægelse, fysisk aktivitet og kropslige læreprocesser i spil i folkeskolen på mange forskellige måder.

Erfaringer og resultater fra projektet vil fremover indgå i undervisningen på psykomotorikuddannelsen. Flere studerende har deltaget i dele af projektet, og samlet set har projektet øget vidensgrundlaget for psykomotorikuddannelsen, givet en god kontakt til aftagerfeltet og medvirket til positiv opmærksomhed omkring psykomotoriske kompetencer, som dimittender og færdiguddannede kan få glæde af.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Psykomotorisk undervisning og bevægelse i folkeskoleregi

HVAD

Projektet har undersøgt, hvordan udskolingslevers sociale kompetencer og trivsel påvirkes, når den normale undervisning suppleres med psykomotorisk undervisning.

HVORDAN

Psykomotoriske terapeuter har undervist fire 7. klasser i psykomotorik tre gange om ugen i 10 uger. I løbet af undersøgelsesperioden er der foretaget observationsstudier med fokus på gruppedynamikken og gennemført en spørgeskemaundersøgelse før og efter for at belyse effekten på mental sundhed, sociale kompetencer, kropsoptatelse og koncentrationsevne.

HVORNÅR

2015-2016

HVEM

Projektet er forankret i psykomotorikuddannelsen og UCC's forskningsprogram Sundhed og Krop.

KONTAKT

Steen Schytte Olsen	Malene Norup Stolpe
stso@ucc.dk	mals@ucc.dk
4189 7309	2624 1979

SUNDHED

Nyuddannede sygeplejerskers møde med virkeligheden

Selvom unge mennesker har uddannet sig til sygeplejerske, kan mødet med hverdagen på en medicinsk afdeling forekomme temmelig barskt. Et ph.d.-projekt sætter fokus på overgangen fra uddannelse til arbejdsliv.

Projektet bygger på observationer af nyuddannede sygeplejersker under deres første ansættelse på medicinsk afdeling, hvor patienterne har multikomplekse problemstillinger, og forholdsvis mange dør. Her møder jeg Anja og Anna, som er nyuddannede sygeplejersker. Anja og Anna har aldrig eller sjældent prøvet de praktiske færdigheder, som kræves i hverdagen, men de forsøger ihærdigt at få overblik over patientplejen og afdelingsstrukturen. De frygter at lave fejl og glemme noget og tjekker igen og igen notater i computeren, på post-it-sedler og andre håndskrevne sedler. Anja siger bestemt: "Jeg er bange for at slå patienterne ihjel." Anna siger en anelse ironisk: "Jeg slår patienterne ihjel."

Projektets feltnoter er omskrevet til poetiske repræsentationer i et forsøg på at italesætte de nyuddannede sygeplejerskers følelser, der måske kan forekomme tabubelagte blandt sundhedsprofessionelle på medicinske afdelinger og blandt sygeplejere lærere. Her Annas første uge:

Ole dør mandag – jeg skal lære det – ikke så uhyggeligt, som jeg troede
Jørgen dør også mandag – jeg var lige ved at græde, fordi datteren græd
Hans dør tirsdag – Kirsten dør onsdag – Anders dør fredag
Jeg må ikke græde – sygeplejersker græder ikke – åh nej, tårerne kommer
Jeg slår patienterne ihjel

PATIENTERNE MÅ IKKE DØ

Studiet tilbyder Anjas og Annas hverdagslivsperspektiv og deres frygt for at slå patienterne ihjel eller påtåge sig skylden for patienternes dødsfald. En frygt og skyld, der bliver forstærket af diskursen om overlevelse og forebyggelse af død, der også er at finde i standardiserede retningslinjer og elektroniske dokumentationssystemer. Samme diskurs kan genfindes i de globale statistikker om overlevelse, fysisk sundhed og lange liv målt i antal leveår i WHO's databaser – det vigtigste er, at patienterne ikke dør.

I deres nye job skal Anja og Anna tilpasse sig hverdagen på medicinsk afdeling. De skal lære at begå sig socialt og fx lære, at sygeplejersker 'ikke græder' – de skal tilegne sig rollen som professionel. De er ikke længere beskyttet af en status som studerende, og kollegaerne forventer, at de kan tage selvstændige beslutninger og har overblik over et større antal patienter end i studietiden.

FRA UDDANNELSE TIL VIRKELIGHED

Anja og Anna kommer fra sygeplejerskeuddannelsen, hvor gennemførelse af uddannelsen dokumenteres alene ved interne prøver. De har begge tilpasset sig succesfuldt og har bestået alle prøver med gode karakterer.

Men nu ser Anja og Anna ud til at befinde sig i et ingenmandsland. I ingenmandslandet har de nyuddannede sygeplejersker endnu ikke tilpasset sig hverdagslivet på en medicinsk afdeling. De forsøger ihærdigt at følge med, men har mistet kontrollen over egen succes – en succes, der bliver en umulighed, når fem patienter dør i løbet af den første arbejdsuge i et samfund, hvor diskursen om overlevelse målt i antal leveår er dominerende.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Nyuddannede sygeplejerskers hverdagsliv på medicinsk afdeling – institutionel etnografi for nyuddannede sygeplejersker

HVAD

Ph.d.-projektet søger at kortlægge viden om hverdagslivet for nyuddannede, nyansatte sygeplejersker på medicinske afdelinger og inkluderer desuden en kritisk gennemgang af eksisterende undersøgelser.

HVORDAN

Projektet er baseret på etnografiske studier på medicinske afdelinger sammen med nyuddannede sygeplejersker. I studierne kortlægges kropslige relationer og interaktioner blandt de sundhedsprofessionelle, og retningslinjer og elektroniske dokumentationssystemer analyseres.

HVORNÅR

2015-2017

HVEM

Ph.d.-projektet er finansieret af UCC's sygeplejerskeuddannelse og af Institut for Mennesker og Teknologi, RUC.

PUBLIKATIONER

Carsten Juul Jensen (2016): 'Bagsiden af succesmedaljen'. *Uddannelsesnyt*, Fagligt Selskab for Undervisende Sygeplejersker (27)2.

KONTAKT

Carsten Juul Jensen
cjj3@ucc.dk
5335 0384

SUNDHED

Nu kan kropsbevidsthed måles

Psykomotoriske terapeuter i Danmark mangler forskningsbaserede værktøjer til at undersøge, om man bliver mere kropsbevidst af at gå i psykomotorisk terapi. Et nyt værktøj skal løse problemet.

Forskning viser, at der er sammenhæng mellem en persons kropsbevidsthed og vedkommendes helbredstilstand og sundhedsadfærd. For eksempel har personer med høj kropsbevidsthed større modstandskraft over for stress, fordi de er bedre til at mærke egne signaler og handle hensigtsmæssigt på dem.

Tegn på god kropsbevidsthed kan være, at man lægger mærke til de små signaler, kroppen giver, når der er behov for at ændre stilling eller bevæge sig, og man er klar over, hvad de muskulære og fysiologiske reaktioner i kroppen er tegn på. Internationalt findes der en række metoder og spørgeskemaer til måling af kropsbevidsthed, men indtil nu har der manglet et videnskabeligt underbygget dansk måleredskab. For at rette op på det arbejder et projekt derfor på at udvikle et måleredskab, der både kan anvendes i konkret psykomotorisk praksis og til forskning, fx i forbindelse med effektundersøgelser af psykomotorisk behandling.

MAIA, Multidimensional Assessment of Interoceptive Awareness, er et engelsksproget spørgeskema til måling af kropsbevidsthed, der udmærker sig ved at være baseret på en meget grundig og veldokumenteret empirisk validering. Det er udviklet af University of California, San Francisco, og måler på otte dimensioner, fx selvregulering (evne til at regulere stress eller ubehag gennem opmærksomhed på kropssignaler), emotionel bevidsthed (bevidsthed om koblingen mellem kropslige signaler og

følelsesmæssig tilstand) og tillid (oplevelse af sin krop som en sikker og tryk base).

SKEMA BLIVER FRIT TILGÆNGELIGT

I projektet har vi oversat spørgeskemaet til dansk i samarbejde med forskergruppen på University of California og er ved at undersøge validiteten af den danske udgave gennem såkaldt kognitive interviews ('tænk højt, mens du udfylder spørgeskemaet') og statistiske analyser. Formålet er at sikre, at den danske udgave, i lighed med den engelsksprogede udgave, tilfredsstiller kravene om reliabilitet og validitet. Når undersøgelserne er afsluttet, bliver spørgeskemaet gjort tilgængeligt online for psykomotoriske terapeuter og andre med forskningsinteresse i kropsbevidsthed.

SUPPLERES AF KROPSLIG TEST

Sideløbende med oversættelse og validering af spørgeskemaet har projektet udarbejdet en række kliniske procedurer til kropsligt at undersøge forskellige aspekter af menneskers kropsbevidsthed, fx vores evne til præcist at vurdere egen muskulære spændingstilstand. Hvor spørgeskemaet måler såkaldt selvrapporteret kropsbevidsthed, måler den kropslige test konkret, ydre målbar fysiologisk kropsbevidsthed.

Første udgave af de kliniske procedurer er afprøvet på en række forsøgspersoner, som også har udfyldt spørgeskemaet. På den måde kan det undersøges, hvor stor overensstemmelse der er mellem de to målemetoder. Når de kliniske procedurer er færdigudviklede, vil de, ligesom skemaet, blive gjort tilgængelige for psykomotoriske terapeuter, som kan bruge testen til at undersøge kropsbevidstheden hos klienter i deres daglige praksis.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Oversættelse af MAIA til dansk og validering af det danske spørgeskema til måling af kropsbevidsthed

HVAD

Formålet med projektet er at udvikle validerede, danske metoder til måling af kropsbevidsthed, som kan anvendes både i forskning og i klinisk praksis.

HVORDAN

Projektet undersøger metodernes reliabilitet og validitet i udvalgte populationsudsnit gennem kvantitative/statistiske metoder. Den kliniske brugbarhed og face validity undersøges vha. kvalitative metoder såsom interviews og observation.

HVORNÅR

2014-2016

HVEM

Projektet er forankret i UCC's psykomotorikuddannelse.

KONTAKT

Siff L. E.
Skovenborg
sisk@ucc.dk
4189 7311

Anders Bech
Christiansen
anbe@ucc.dk
4280 1070

SUNDHED

(U)sammenhængende ændringer af sygeplejerskers arbejde

Sammenhængende patientforløb præsenteres som en entydig forbedring af sundhedssektoren. Men hvordan virker uafviselige strategier fx på en sygeplejerskes arbejde og hverdag? Det undersøger dette projekt nærmere.

Der er sket en ændring af rationale for den klassiske nordiske velfærdsstat. Det medvirker til forandringer i de måder, den nye velfærdsstat styrer på. Forskning på professionsområdet peger på, at velfærdsstaten går fra at styre gennem professionerne til i højere grad at styre selve professionerne. Det sker gennem en række ledelsestiltag, der udstikkes af forskellige strategier fra velfærdsstatens forvaltning.

En kendt strategi er ønsket om øget sammenhæng i patientforløb mellem hospitalsafdelinger, mellem hospitaler og mellem sektorer. Det er ikke et nyt ønske, men som strategi i den nye velfærdsstats styring indgår det i en ny sammenhæng, hvor virkningen på fx sygeplejerskernes professionsidentitet er mindre udforsket i Danmark.

UNDERSØGELSE PÅ SYGEPLEJERSKEOMRÅDET

Projektet udforsker spændingen mellem velfærdsstaten og sundhedsprofessionerne. Konkret undersøger og analyserer vi, hvordan velfærdsstatens strategier for sammenhængende patientforløb virker i klinisk praksis. I undersøgelsen indgår analyse af ni dokumenter, der beskriver centrale institutioners bud på disse strategier. Med særligt fokus på sygeplejersker på hospitalsafdelinger indgår 11 interviews af sygeplejeledere og fire fokusgruppeinterviews med sygeplejersker på to hospitalsafdelinger.

SYGEPLEJERSKER MED NY IDENTITET

Sammenhængende patientforløb bliver som begreb oversat med varierende betydning af institutioner og organisationer, der arbejder med området. Vores undersøgelser peger på en række ambivalente positioner af betydning for, hvordan disse strategier virker i praksis. Undersøgelsen peger også på, at strategierne påvirker sygeplejerskernes arbejde og professionsidentitet. Strategierne medvirker til en forandring af sygeplejerskers relationelle arbejde. Og dermed ændrer sygeplejerskernes grundlæggende identitet sig. Hvor identiteten tidligere var mere knyttet til en skønsømmæssig vurdering af patienternes behov og derigennem et arbejde med at skabe sammenhæng for patienten i dennes forløb, ændres det til at blive styret i fastlagte forløb.

NYE VEJE TIL INDSIGT

Projektets analyse kombinerer en teoretisk-empirisk analyse baseret på en strukturel konstruktivistisk, sociologisk tilgang og en eksistentialistisk filosofisk analyse. Det er på mange måder to meget forskellige tilgange, men også en søgen efter nye veje til en bedre indsigt i de udfordringer, det sundhedsprofessionelle arbejde står i.

Projektet formidler resultaterne i to videnskabelige artikler og i en faglig kommentar til sygeplejerskernes fagblad. Det er på den måde intentionen at bidrage med viden til forskere, ledere og planlæggere af såvel klinisk arbejde som uddannelse på området – og bidrage til debatten om de store ændringer, som de sundhedsprofessionelle befinder sig i lige nu.

PROJEKTET – KORT FORTALT

I mødet mellem patienters behov og sundhedsprofessionelles faglighed i den nye velfærd

HVAD

Formålet er at producere viden om, hvordan og hvorvidt sammenhængende patientforløb bidrager til at øge faglighed og imødekomme patienters behov.

HVORDAN

Det empiriske materiale består af allerede udførte interview af sygeplejeledere samt fokusgruppeinterviews af sygeplejersker på hospitalsafdelinger samt et studie af institutionelle dokumenter.

HVORNÅR

2015-2016

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Sundhed og Krop.

PUBLIKATIONER

Frederiksen, J. & Olivares, B. (2016): 'Sammenhæng' - men i hvad? Upubliceret.
Olivares, B. & Frederiksen, J. (2016): Til den usynlige patients bedste. Upubliceret.
Frederiksen, J. & Olivares, B.: Faglig kommentar. Fagbladet Sygeplejersken.

KONTAKT

Jesper
Frederiksen
jf3@ucc.dk
4189 8089

Benjamin Olivares
Bøgeskov
bos3@ucc.dk
4189 8125

SUNDHED

Natur og coaching fremmer kræftramte pars livskvalitet

Projektet sætter fokus på betydningen af, at sundhedssystemet bevidst og målrettet imødekommer kræftramte pars psykosociale behov.

Flere og flere får kræft – og mange helbredes også, men behandlingsforløb under kræftsygdom er ofte langvarige og udmattende for patienten og de pårørende. En af følgevirkningerne af kræft er de psykosociale problemstillinger. I dette ph.d.-projekt ønskes – med udgangspunkt i eksisterende evidens – at udvikle, gennemføre og evaluere en intervention, der fremmer livskvaliteten og sammenholdet hos par, hvor den ene er i behandling for kræft.

Sundhedsprofessionelle ønsker ofte at indtage patientens perspektiv, men mangler konkrete, evidensbaserede metoder til at gøre det. Det giver projektet her konkrete bud på. Der udvikles en innovativ metode, som kombinerer forskning om coaching, køn, kræft og naturens betydning for mental sundhed. Projektet skaber ny viden om sammenhængende patientforløb, parforholdet som ressource i behandlingsforløb, samt hvordan sundhedsvæsenet kan inddrage relativt prisbillige metoder, som bidrager til en samlet indsats i forhold til helbredelse.

FOKUS PÅ PARRET OG HVERDAGEN

Det særlige ved projektet er, at der bevidst arbejdes med rehabilitering for par. Der fokuseres ikke på ét menneske, som er overbelastet på grund af sygdom, men på to samboende voksne, der skal have hverdagslivet til at fungere, mens den ene er i behandling. Der er en øget risiko for skilsmisse blandt par, hvor den ene er kræftramt, og man har som enlig større risiko for at blive underbehandlet, få tilbagefald og dø tidligere. Samtidig

ønsker omkring halvdelen af patienterne en målrettet indsats i forhold til de pårørende, fordi det har stor betydning, at man kan holde sammen under sygdom.

Interventionen retter sig mod begge køn, og cirka 40 par vil gennemgå et forløb, der kombinerer narrativ coaching og gåture i naturen. I et kræftbehandlingsforløb er begge parter udsat for en overbelastning, og derfor er interventionen en målrettet indsats for at støtte sammenholdet og sammenhængskraften i parforholdet.

SAMARBEJDE MED UNIVERSITET OG HOSPITAL

En lang række parter er involveret i ph.d.-projektet. Det gælder lektor Karen Stølen, adjunkt Anders Bech Christiansen og lektor Pernille Kofoed Nielsen fra henholdsvis psykomotorikuddannelsen og sygeplejerskeuddannelsen i UCC, der bidrager som videnmedarbejdere. Også sygeplejersker fra onkologisk og palliativ afdeling på Nordsjællands Hospital, hvor Christel Trøstrup er ansat, bidrager. Desuden er Christel Trøstrup indskrevet på NEXS på Københavns Universitet og vejledes af professor Reinhard Stelter. Som en del af projektet indgår et forskningsophold på Columbia University, hvor der med professor Rita Charon i spidsen arbejdes med Narrative Medicine.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Aktivering af patientressourcer for at skabe sammenhæng i patientforløb

HVAD

Der ønskes ud fra eksisterende evidens på kræftområdet at gennemføre en intervention, som har til formål at fremme livskvaliteten hos par, hvor den ene er i behandling for en kræftsygdom.

HVORDAN

Projektet er et interventionsstudie, som udvikler, gennemfører og evaluerer en psykosocial intervention målrettet kræftramte og deres partnere. Målet er at evaluere med en randomiseret, kontrolleret undersøgelse.

HVORNÅR

2015-2018

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsprogram Sundhed og Krop.

PUBLIKATIONER

Læs mere om projektet på facebook siden 'Recap - Rehabilitering for cancerramte par' og på <http://forskning.ku.dk/find-en-forsker/?pure=da%2Fpersons%2F307913>

KONTAKT

Christel Halvor
Trøstrup
ct33@ucc.dk
4189 8403

Anders Bech
Christiansen
anbe@ucc.dk
4280 1070

Hvordan dokumenterer fysioterapeuter deres praksis?

Hvordan skriver fysioterapeuter journaler, og hvilken betydning har journalen for det sammenhængende patientforløb? Det er et projekt på UCC's fysioterapeutuddannelse ved at undersøge.

En sammenhængende indsats i sundhedsvæsenet har gennem flere år været et politisk krav til de professionelle i sundhedssektoren. Sundhedsloven stiller bl.a. krav om, at de sundhedsprofessionelle skal føre journal 'på en let og forståelig måde', da patienterne også skal kunne læse og forstå journalen. Kravet om journalføring udfordres dels af forskellige interne kommunikationsteknologier inden for regioner, kommuner og privat praksis og dels af de omlægninger, sundhedsvæsenet gennemgår, hvor sammenhængende patientforløb i stigende grad bliver styrende; inden for meget kort tid skal de sundhedsprofessionelle kunne beskrive relevante undersøgelser, diagnose og behandlingstiltag. Disse forventninger udfordrer fysioterapeuterne, da fysioterapeuter generelt ikke har haft tradition for at dokumentere deres praksis. Vi ved derfor ikke ret meget om, hvordan fysioterapeuter skriver journaler, hvilke ræsonnementer der ligger bag, og hvilken indflydelse deres dokumentation har på det sammenhængende patientforløb.

ANALYSE AF PATIENTJOURNALER

Projektet tager udgangspunkt i diskursen om, at virkeligheden er en social konstruktion, hvor især sproget og måden, vi taler sammen om verden og tingene, er det, som konstruerer virkeligheden. Gennem Norman Faircloughs kritiske diskursanalyse er relevante lovtekster, der knytter sig til professionelles dokumentationskrav, blevet analyseret. Desuden er der indsamlet patientjournaler fra fysioterapeuter i regioner, kommuner og private praksisser.

Målet er at analysere, hvilke diskurser der træder frem i lovtekster og journaler, og derfra identificere og diskutere deres hensigtsmæssighed. Projektet vil bl.a. kunne vise, om der er behov for kvalificering af fysioterapeuters dokumentationspraksis, og hvilken rolle journalen spiller i det sammenhængende patientforløb.

NY VIDEN SKAL I SPIL PÅ FYSIOTERAPEUTUDDANNELSEN

Projektets resultater vil indgå som undervisningsmateriale på fysioterapeutuddannelsen især i relation til klinisk undervisning og som oplæg i en kommende række af efteruddannelsesforløb på fysioterapeutiske arbejdspladser i regi af Danske Fysioterapeuter.

Derudover vil projektet bl.a. resultere i en videnskabelig artikel og blive præsenteret på relevante nationale og internationale konferencer.

Da de juridiske krav om dokumentation omfatter alle professionelle, der arbejder med mennesker, er det relevant, at projekt-idéen forfølges inden for andre professioner samt inden for og på tværs af specifikke institutioner, hvor sammenhængskraften er afgørende for det gode forløb.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Fysioterapeuters dokumentationspraksis og dens betydning for sammenhængende patientforløb

HVAD

Dette projekt undersøger, hvordan fysioterapeuter konstruerer deres dokumentation af praksis med henblik på at opnå viden om dens betydning for det sammenhængende patientforløb.

HVORDAN

Projektet anvender Faircloughs kritiske diskursanalyse, der er karakteriseret ved at kombinere en tekstorienteret tilgang med en makro- og mikrosociologisk tilgang til analyse af sociale praksisser (fx fysioterapeuters dokumentationspraksis) i relation til sociale strukturer.

HVORNÅR

2015-2016

HVEM

Projektet er forankret i fysioterapeutuddannelsen på UCC. Jeanette Præstegaard er projektleder, og Jeppe Lindhardt er projektmedarbejder.

KONTAKT

Jeanette
Præstegaard
jepr@ucc.dk
4189 8107

Jeppe
Lindhardt
jeli@ucc.dk
4189 8395

SUNDHED

Lyt til patienterne

Vi skal blive bedre til at lytte til patienterne og lære af deres beskrivelser af fejl i patientforløbet. Det konkluderer et projekt, der har analyseret patienters og pårørendes indberetninger af fejl i behandlingen.

Når der sker behandlingsfejl og kommunikationssvigt i sundhedsvæsenet, har sundhedspersonalet pligt til at indberette det til Dansk Patient Sikkerheds Database – men også patienter og pårørende har mulighed for indberette fejl. Projektet har analyseret de seneste to års indberetninger fra patienter og pårørende og peger på, at Dansk Patient Sikkerheds Database er et godt redskab. Men projektet viser også, at der er behov for en mere systematisk inddragelse af patienterfaringer i kvalitetsudvikling af det danske sundhedsvæsen.

”HAVDE DE DOG BLOT LYTTET”

Projektet har sammenlignet patienter og pårørendes indberetninger med sundhedspersonalets indberetninger og fundet en række forskelle. Den mest grundlæggende forskel er selve fokus for indberetningen. Ikke overraskende har patienter og pårørendes indberetninger sjældnere karakter af tekniske ”find and fix”-indberetninger. Patienter og pårørende beskriver oftere konsekvenserne af den beskrevne behandlingsfejl, tit beskrevet med følelser som vrede, mistro og angst i forhold til sundhedsprofessionelles mere tekniske fejlindberetninger.

Patienter bruger et semisundhedsfagligt sprog som legitimering af indberetningen af en hændelse for derefter at pege på relationelle konsekvenser, oftest kommunikationssvigt, der kan samles i én sætning: ”Havde de dog blot lyttet”. Patientindberetninger ser langt oftere på de komplekse konsekvenser af hændelserne ud over det

rent sundhedsfaglige og behandlingsmæssige. De reflekterer ofte de stærke oplevelser og følelser, som fejlbehandling og især kommunikationssvigt har afstedkommet.

BIDRAGER MED VÆRDIFULD VIDEN

Undersøgelsen viser, at patienternes beskrivelser af fejl kan være særdeles reflekterede og bidrage med vigtig viden omkring patienters erfaringer. Særligt i forhold til de konsekvenser, den specifikke fejl påfører den enkelte patient i forhold til helbred, men også de mere følelsesmæssige og psykiske konsekvenser såsom mistet tillid til behandlingen og følelsen af et system, der ikke anerkender betydningen af patientens tid.

Det er vigtige brikker i det samlede patientsikkerhedspuslespil og forhold, der sjældent eller aldrig opsamles systematisk via sundhedsprofessionelles indberetninger. Men samtidig forhold, der ligger højt på især plejepersonalets liste over det, der gør deres profession fagligt værdifuld. Der er altså en fælles interesse blandt patienter og en stor gruppe af de sundhedsprofessionelle i at inddrage patientindberetningerne i kvalitetssikring og -udvikling af det danske sundhedsvæsen.

SKAL LÆRE AF FEJL

Patienter og pårørendes indberetninger bidrager til øget forståelse af forskelle mellem borgeres og sundhedsvæsenets opfattelser af manglende sammenhæng i behandlingen. Men indberetningssystemet bør fremadrettet geares til endnu bedre at kunne opsamle og bruge patienter og pårørendes indberetninger. Det vil kræve, at der arbejdes med metoder til dybere analyser af patienternes egne beskrivelser af fejl, og at der arbejdes på at få en større andel af de hændelser, der sker i sundhedsvæsenet, indberettet af patienter og pårørende.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Patienters beskrivelser af utilsigtede hændelser i det danske sundhedsvæsen

HVAD

Formålet med projektet har været at undersøge, hvordan patienter og pårørendes indberetninger af utilsigtede hændelser kan medvirke til læring omkring øget patientsikkerhed og sammenhæng i patientforløb.

HVORDAN

Projektet har anvendt data fra Dansk Patient Sikkerheds Database til analyse af patienter og pårørendes beskrivelser af fejl og manglende sammenhæng i behandlingen.

HVORNÅR

2015-2018

HVEM

Undersøgelsen er en del af et større projekt om det gode patientforløb og er forankret i UCC's forskningsprogram Sundhed og Krop.

PUBLIKATIONER

Rapporten kan downloades her: https://ucc.dk/sites/default/files/patienters_beskrivelser_af_utilsigtede_haendelser.pdf

KONTAKT

Simon Simonsen
siss@ucc.dk
2656 1282

Gert Allan Nielsen
xgan@ucc.dk
5042 8737

SUNDHED

Hvad betyder patientinddragelse i psykiatrien?

I Danmark er patientinddragelse et af de vigtigste fokusområder inden for sundhedssektoren. Men hvad menes der egentlig med begrebet, og hvad betyder det for patienter, pårørende og sundhedsprofessionelle?

Politisk stilles der krav om, at patienter og pårørende skal inddrages i patienternes pleje- og behandlingsforløb. Men undersøgelser viser, at brugere og sundhedspersonale har svært ved at tolke kravene til inddragelse, hvilket gør det vanskeligt at udføre i praksis. Gennem de seneste år er der kommet politisk fokus på at ligestille psykiske lidelser med de somatiske sygdomme. Der er en erkendelse af, at mange mennesker med en psykisk lidelse dør tidligere end gennemsnittet, og at mere inddragelse i egen behandling vil kunne skabe mere livskvalitet og medføre flere gode leveår. Gennem analyser af politiske dokumenter, guidelines og patientjournaler sætter dette projekt fokus på betydningen af begrebet patientinddragelse i psykiatrien.

Danmark har tilsluttet sig WHO, som bl.a. definerer patientinddragelse som: *"en proces, hvor borgerne bliver i stand til at være aktive og involverede i definitionen af de områder, de har interesse i, samt deltage i beslutninger om forhold, som har betydning for deres liv."* Definitionen er et eksempel på, hvor vanskeligt det er for sundhedspersonalet at vurdere betydningen af fx graden af aktivitet, graden af involvering, ligesom den sår tvivl om, hvor meget patienten kan forvente at blive inddraget i beslutningstagning i forløbene.

PATIENTENS EGET ANSVAR?

I de sundhedspolitiske dokumenter er patientinddragelse skrevet ind som erklærede mål med lovkrav for patienterne om

systematisk inddragelse i deres generelle pleje og behandling fra start til slut. Patientinddragelse fremhæves her som noget positivt, der fremmer patientens livskvalitet og medfører en øget følelse af ejerskab. Forventningen er, at patientinddragelse vil medføre en højere grad af effektivitet og økonomiske besparelser, og ikke mindst at det vil nedbringe antallet af fejl, idet patienten også bliver systemets vagthund og kan være med til at opdage eventuelle fejl.

Der er ingen entydige kriterier for, hvordan og hvornår en patient og de pårørende er tilstrækkeligt involveret. De politiske strategier konstruerer en humanistisk selvforståelse, hvor patienten forventes at definere egne problemer og behov samt være i stand til at tage ansvar for at træffe beslutninger om sit forløb i samarbejde med sundhedspersonalet.

DE PROFESSIONELLES DAGSORDEN

Dokumentanalyser af patientjournaler i et psykiatrisk ambulatorie og sengeafsnit viser en medicinsk domineret praksis, hvor patienter og pårørende må forholde sig til de professionelle dagsorden. De sundhedsprofessionelles medicinske fokus definerer indirekte en omsorgsdiskurs, hvorunder patienters og pårørendes rolle reduceres til at være inddraget på de præmisser, de sundhedsprofessionelle definerer. Inddragelse handler om at levere de informationer, som de sundhedsprofessionelle efterspørger.

På den ene side tilstræber man altså politisk et brugerstyret sundhedsvæsen, hvor alle former for pleje og behandling skal tage udgangspunkt i patienternes behov. På den anden side indtager sundhedspersonalet en dominerende rolle i planlægningen og udførelsen af pleje og behandling. Patienterne inddrages på sundhedsprofessionelles præmisser.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Patientinddragelse som en social konstruktion i en psykiatrisk kontekst – en kritisk diskursanalyse

HVAD

Formålet med studiet er at undersøge, hvordan begrebet patientinddragelse italesættes i politiske dokumenter, guidelines og patientjournaler i en psykiatrisk kontekst, samt hvilke implikationer det har for patienter, pårørende og sundhedsprofessionelle.

HVORDAN

Faircloughs kritiske diskursanalyse anvendes som teoretisk og analytisk grundlag. Teorien består af en tredimensionel model, som kombinerer tre analytiske traditioner fra et mikro- til makroanalytisk niveau.

HVORNÅR

2015-2016

HVEM

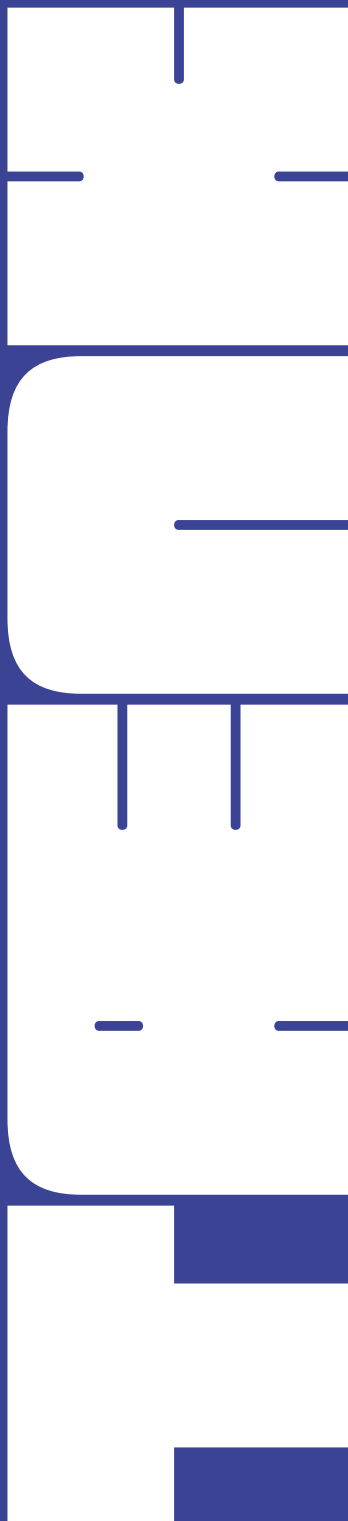
Projektet er forankret i UCC's sygeplejerskeuddannelse.

KONTAKT

Kim Jørgensen
kimj@ucc.dk
4189 8648

Jeanette Præstegaard
jepr@ucc.dk
4189 8107

UDDANNELSE

UDDANNELSE

Studieaktivitetsmodellen i hænderne på de studerende

Med implementeringen af studieaktivitetsmodellen er der store forventninger til de studerendes studieaktivitet. Men hvordan anvendes modellen, så den giver mening for både studerende og undervisere?

Implementeringen af studieaktivitetsmodellen er et politisk krav til professionsuddannelserne. Den er tænkt som et redskab, der kan give overblik over forskellige studieaktiviteter i et modul/semester for både studerende og undervisere. Modellen kan tydeliggøre de forventninger, der er knyttet til aktiviteterne og de initiativer, der skal tages af både studerende og undervisere.

ØGES DE STUDERENDES MOTIVATION OG STUDIEINTENSITET?

Det er uklart, hvad den formelle implementering af studieaktivitetsmodellen rent didaktisk har bidraget med i sygeplejerskeuddannelsen på UCC. Finder de studerende modellen anvendelig? Finder underviserne modellen anvendelig? Er de studerende mere aktive? Ser vi en højere grad af studieintensitet? Anvendes modellen som et aktiv og et didaktisk redskab ved for eksempel tilrettelæggelsen af et modul?

Formålet med projektet har været at undersøge betydningen af implementeringen af modellen. Herunder hvordan studieaktivitetsmodellen kan bruges meningsfuldt for både studerende og undervisere. Ydermere har ønsket med projektet været at understøtte studieaktivitet og studieintensitet samt udvikle underviseres didaktiske kompetencer. Projektgruppen har ligeledes haft et ønske om at udarbejde et didaktisk idékatalog til underviserne.

STUDIEAKTIVITETSMODELLEN BØR IKKE STÅ ALENE

På baggrund af observationer af og interviews med studerende er der med inspiration fra aktionsforskningen gennemført dialog-

konferencer for studerende og undervisere, både hver for sig og sammen. Forskerrollen i aktionsforskning er kendetegnet ved, at vi som udviklere og undervisere er medskabere af forandringsorienteret viden, der udvikles demokratisk sammen med aktørerne, altså her de studerende og underviserne. De bidrager via dialogkonferencer med deres egne erfaringer, der således bringes ind i forandringsprocesserne.

Projektets feltarbejde peger blandt andet på, at studerendes aktivitet og studieintensitet er under indflydelse af mange andre elementer end studieaktivitetsmodellen. Det tyder på, at implementeringen af studieaktivitetsmodellen ikke bør ske isoleret, men som en del af de øvrige studieunderstøttende aktiviteter på studiet.

Analysen af projektets empiri munder ud i nogle didaktiske anbefalinger:

- Underviserne skal tilbyde konkret feedback til de studerende på studieprodukter
- Flere aktiviteter i klinisk learning lab
- At fremlæggelser af gruppearbejder giver mening for de studerende
- Grundig information til de studerende forud for undervisningsforløb, herunder italesættelse af valg af undervisningsmetoder/didaktik
- Mere brug af feedback i forhold til de studerendes læringsportfolio – både i den teoretiske og den kliniske undervisning.

Projektets resultater og anbefalinger giver et indblik i de studerendes perspektiv og kvalificerer didaktiske anbefalinger. Dette giver et stort forandringspotentiale i forhold til de studerendes trivsel, studieglæde og aktivitet. Vi kan konkludere, at studieaktivitetsmodellen aldrig bør anvendes isoleret, men udelukkende som en del af de studieunderstøttende aktiviteter.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Implementering af studieaktivitetsmodellen på Sygeplejerskeuddannelsen Nordsjælland

HVAD

Formålet er at undersøge, hvordan studieaktivitetsmodellen kommer til udtryk i den teoretiske del af uddannelsen, og bidrage til implementering af modellen og at understøtte studieaktivitet og studieintensitet samt udvikle underviseres didaktiske kompetencer.

HVORDAN

På baggrund af observationer af og interviews med studerende er der med inspiration fra aktionsforskningen gennemført dialogkonferencer for studerende og undervisere, både hver for sig og sammen.

HVORNÅR

2014-2016

HVEM

Projektet er forankret i UCC's sygeplejerskeuddannelse.

KONTAKT

Waltraut Lissau
wali@ucc.dk
4189 8556

Karen Stølen
kss3@ucc.dk
4189 8105

UDDANNELSE

Professionsstuderendes møde med akademiske vidensformer

Et aktuelt politisk ønske er, at professionsuddannelserne skal inddrage mere forskning. Hvad sker der i dette møde imellem professionsstuderende og de akademiske vidensformer, som typisk findes i deres uddannelser?

Der findes mange vidensformer i professionsuddannelserne i dag, som betegnes på forskellige måder såsom forskning, forskningsresultater, forskningsbaseret viden, forskningsviden, udviklingsviden og viden om praksis. Det forventes altså, at studerende i løbet af uddannelsen vil læse eller høre om forskning og også i nogle tilfælde selv læse primære kilder. Antagelsen synes umiddelbart at være, at det er uproblematisk at øge indholdet af forskningsbaseret viden i undervisningen.

Vi ved fra international forskning, at studerende på videregående uddannelser ofte har forskellige måder at forholde sig på til de akademiske vidensformer, som de møder under deres uddannelse. Formålet med projektet er at belyse professionsstuderendes interaktion med akademiske vidensformer for at kunne identificere eventuelle udfordringer og forhindringer. Forventningen er, at resultater fra disse undersøgelser kan give anledning til refleksion hos underviserne og derigennem styrke undervisningen.

PROJEKTET UNDERSØGER DE STUDERENDE
Rammen for projektet er tre af UCC's egne professionsuddannelser – læreruddannelsen, pædagoguddannelsen og sygeplejerskeuddannelsen. I første ombæring sættes der et enkelt empirisk projekt i gang i forhold til hver uddannelse:

- **Brug af forskning i bachelorprojekter**
På læreruddannelsen undersøges de studerendes brug af forskning i deres bachelorprojekt. Udover at analysere

deres opgaver undersøges det i interviews, hvordan studerende forstår deres egen anvendelse af forskningslitteratur i deres opgave.

- **Studerendes oplevelser med forskningsbaseret undervisning**
Ift. pædagoguddannelsen undersøges det, igennem interviews, hvordan kandidatstuderende med pædagogbaggrund har oplevet, at forskningsbaseret viden indgik i henholdsvis deres professionsbacheloruddannelse og på DPU's kandidatuddannelse i pædagogisk antropologi. De studerende er blevet bedt om at give konkrete eksempler på, hvordan forskningsbaseret viden indgik i hhv. deres professionsuddannelse og på deres kandidatuddannelse. Herudfra er de blevet bedt om at reflektere over kvaliteten og relevansen af de konkrete eksempler i forhold til deres egne interesser og læringsprocesser og i forhold til uddannelsernes forskellige mål.
- **Fra viden til praksis**
På sygeplejerskeuddannelsen analyseres den måde, studerende forholder sig til inddragelse af forskningsresultater på i forhold til problemer i praksis. De studerende har fået forelagt praktiske scenarier og er blevet fortalt om relaterede forskningsresultater. De har derefter skullet diskutere, om og hvordan de ville bruge disse resultater ift. den konkrete case.

Delprojekternes forskellige metoder og fokus åbner for nuancerede forståelser og diskussioner af de forskellige aspekter af studerendes interaktion med forskellige vidensformer i professionsuddannelserne. Projektets resultater vil bidrage til en kvalificering af igangværende ambitioner om at styrke uddannelsernes kvalitet, relevans og vidensgrundlag set i lyset af dette stærkere fokus på undervisning, som inddrager forskning og forskningsresultater.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Undersøgelser af studerendes omgang med akademiske vidensformer i professionsuddannelser

HVAD

Projektet undersøger, hvordan professionsstuderende forholder sig til akademiske vidensformer.

HVORDAN

Projektet består af tre studier med hvert sit fokus og hver sin metode: en analyse af forskningsbrug i bachelorprojekter, interviews om betydningen af forskning i deres uddannelse og et eksperiment om, hvordan studerende inddrager forskningsresultater i forhold til at analysere problemer i praksis.

HVORNÅR

2015-2016

HVEM

Projektet er forankret i UCC's forskningsafdeling.

KONTAKT

Seth Chaiklin John Gulløv Martha Mottelson
seth@ucc.dk jgu@ucc.dk mamo@ucc.dk
4189 8489 4189 7010 4189 7633

UDDANNELSE

Flere versioner af tværprofessionalisme i professionshøjskolen

Tværprofessionalismen er en grundtanke i professionshøjskolerne, hvor den bl.a. udmøntes i fælles uddannelsesmoduler, tværorganisatorisk samarbejde og campusser med flere uddannelser under samme tag. En ph.d.-afhandling belyser tværprofessionalisme som uddannelsesfænomen.

Med etableringen af professionshøjskolerne blev de danske professionsbacheloruddannelser samlet. Ph.d.-projektet har fulgt en professionshøjskole i dens opstartsfasen og følger tværprofessionalismens tilblivelse:

- I organiseringspraksisser, hvor tværprofessionalismen skal forandre på uddannelsernes tværprofessionelle samarbejde
- I uddannelsesmoduler, hvor tværprofessionalismen skal gøre noget ved den måde, de studerende bliver professionelle på
- På campus, hvor tværprofessionalismen skal skabe fællesskaber ved at samle professionsuddannelserne på fælles uddannelsessteder.

TVÆRPROFESSIONALISME SOM INNOVATION ELLER PRAKSISREFLEKSION?

I den nye professionshøjskoles organiseringspraksisser er tværprofessionalisme for eksempel udgangspunktet for en workshop, hvor medarbejderne på tværs af professionsuddannelserne skal producere visioner for et tværprofessionelt specialiseringsmodul. Tværprofessionalisme kommer her til udtryk som to versioner, der trækker i hver sin retning.

I den ene version skal tværprofessionalismen være en mulighed for innovation gennem fælles visionsproduktioner, hvor ambitionen er, at underviserne skal drage nytte af professionshøjskolens nye organisatoriske ram-

mer, der kan muliggøre innovativ, tværprofessionel tænkning. Tværprofessionalismen skal her fungere utæmmet af det, uddannelserne plejer at gøre, og producere nye svar på endnu uløste velfærdsudfordringer. Således skal tværprofessionalismen både forandre professionshøjskolens uddannelsespraksisser og de professionsstuderendes kommende velfærdsarbejde.

I den anden version skal tværprofessionalismen i professionsuddannelserne bygge videre på professionernes eksisterende praksisser og så vidt muligt afspejle analyser af professionernes naturlige samarbejdspartnere. Og det skal foregå under hensyntagen til professionsuddannelsernes erfaringer med arbejdet med tværprofessionelle moduler og professionshøjskolens logistiske og organisatoriske begrænsninger. Her forstås tværprofessionalismen som at skabe nytte i professionsuddannelserne ved at forberede de studerende på deres fremtid som professionelle.

HVILKEN SLAGS TVÆRPROFESSIONALISME?

I de to versioner er der forskel på, om tværprofessionalismen skal innovere på professionspraksis eller reflektere praksis. Og der er forskel på, om det er underviserne eller de studerende, der gøres til tværprofessionalismens primære forandringsagenter. Ligesom der er forskel på, om professionerne anskues som stabile størrelser, der løser klart definerede velfærdsopgaver, eller om professionerne er foranderlige størrelser, der kan innovere på velfærdsarbejdet i praksis efter endt uddannelsesforløb.

Afhandlingen viser, at forskellige versioner af tværprofessionalisme konkretiseres samtidig med professionshøjskolens forskellige praksisser. Derigennem sætter afhandlingen fokus på nogle af de diskussioner og spændinger, der er opstået samtidig med professionshøjskolens organisatoriske tilblivelse.

PROJEKTET – KORT FORTALT

Versioner – diffraktive analyser af tværprofessionalismens tilblivelse som fænomen i professionshøjskolen

HVAD

Formålet med ph.d.-afhandlingen var at undersøge empirisk, hvordan tværprofessionalisme bliver til, hvilken tværprofessionalisme der bliver til, og hvilke effekter den får for professionshøjskolens komplekse praksisser.

HVORDAN

Afhandlingen er baseret på et empirisk feltarbejde på en professionshøjskole fra 2010-2015. Feltarbejdet består af deltagende observationer, interviews med 55 studerende, undervisere og ledere, samt elementer af visuel etnografi.

HVORNÅR

2010-2015

HVEM

Ph.d.-projektet er tilknyttet UCC's forskningsprogram Diversitet og Social Innovation. Det er samfinansieret af UCC, DPU/AU og Det Strategiske Forskningsråd.

PUBLIKATIONER

Afhandlingen kan downloades på: http://edu.au.dk/fileadmin/edu/phdafhandlinger/Sofie_Sauzet_PhD.pdf

KONTAKT

Sofie Sauzet
sofiesauzet@gmail.com
2832 0998

Det forsker vi i

Forskning i UCC er organiseret i fire forskningsprogrammer, der bredt dækker de praksisfelter, som UCC's uddannelser retter sig imod.

DIDAKTIK OG LÆRINGSRUM

Forskningsprogrammet Didaktik og Læringsrum forsker i lærere og pædagogers arbejde med børns læreprocesser. Programmet er især optaget af børns læring og trivsel i dagtilbud og skole, udvikling af lærere og pædagogers ekspertise og formidling af lærings- og dannelsesindhold gennem fag og læreplanstemaer i spændingsfeltet mellem politiske krav, professionalitet og et godt og inspirerende hverdagsliv for alle børn. Det gode dagtilbud og den gode skole sikrer vores børns muligheder for at tilegne sig faglig viden og demokratisk dannelse samt retten til at udfolde sig selv på egne og på kollektivets præmisser. Gennem vores forskning udvikler vi viden om, hvilken pædagogisk og didaktisk praksis der kan kvalificere læringsmiljøerne og udvikle professionaliteten i forhold til at sikre muligheder og rettigheder for alle børn.

Vibeke Schrøder

Forskningsprogramleder for
Didaktik og Læringsrum
vs4@ucc.dk
4189 7868

DIVERSITET OG SOCIAL INNOVATION

I forskningsprogrammet Diversitet og Social Innovation forsker vi i velfærdsprofessionernes arbejde med at skabe lige deltagelsesmuligheder for alle børn, unge og voksne. Forskningsprogrammet har særligt fokus på børn, unge og voksne, der befinder sig i eller er i risiko for at komme i sociale, kulturelle og økonomisk udsatte positioner. I programmet er vi optagede af indsatser på det sociale område, herunder inklusion, eksklusion, social og kulturel udsathed, interkulturalitet, social diversitet, demokratisk deltagelse og social bæredygtighed. Gennem analyser af dominerende forståelser af det normale, unormale, almindelige og anderledes sætter Diversitet og Social Innovation fokus på, hvorfor nogle børn, unge og voksne har bedre muligheder end andre i dagens samfund.

Vibe Larsen

Forskningsprogramleder for
Diversitet og Social Innovation
vl6@ucc.dk
4189 7183

LEDELSE OG ORGANISATORISK LÆRING

Forskningsprogrammet Ledelse og Organisatorisk Læring retter sig mod ledelse, kompetenceudvikling, evaluering, organisationsudvikling og organisatoriske læreprocesser. I programmet undersøges det, hvordan de professionelle og deres nærmeste ledere arbejder med forandringsambitioner og udvikling af det, de oplever som kerneydelsen. Reformerne af velfærdssamfundet handler blandt andet om at øge den sociale mobilitet og effektiviteten af kerneydelser i sundhed, skole og dagtilbud. De aktuelle reformer har det til fælles, at de peger på forbedring af vidensgrundlaget for professionernes praksis som nøgle til at skabe en bedre skole, dagtilbud og sundhedsydelser. I Ledelse og Organisatorisk Læring skaber vi ny viden om aktuelle udfordringer i professionsfelterne og sætter denne viden i arbejde i praksis.

Søren Hornskov

Forskningsprogramleder for
Ledelse og Organisatorisk Læring
sbho@ucc.dk
4189 7519

SUNDHED OG KROP

Forskningsprogrammet Sundhed og Krop arbejder med det gode patientforløb, patientsikkerhed, sundhedsteknologier, bevægelse og krop i både den primære og den sekundære sundhedssektor. Der stilles stadig større krav til velfærdssamfundets kernemedarbejdere. Og vores opgave kan have afgørende betydning for andres liv. Sygdoms- og sundhedsbilledet ændrer sig, og vi har fået et tiltagende specialiseret og fragmenteret sundhedsvæsen, som skaber bedre behandling, men som også udfordrer plejen, kommunikationen og omsorgen. Hertil kommer, at der generelt er flere og ældre patienter med kroniske forløb, og at det kræver en sundhedsfaglig indsats fra mange forskellige fagpersoner på tværs af sektorer. Målet i programmet er at skabe faglig og klinisk udvikling til glæde for patienter, borgere og fagprofessionelle.

Simon Simonsen

Forskningsprogramleder for
Sundhed og Krop
siss@ucc.dk
2656 1282

Vi deler viden

UCC uddanner lærere, pædagoger, sygeplejersker, fysioterapeuter, psykomotoriske terapeuter, tegnsprogstolke og tekstilformidlere – og forsker i netop det, som disse professioner er optagede af.

I UCC er det et mål, at forskningen skal være til gavn for uddannelserne og for professionerne. Den viden, vi opnår, skal med andre ord 'ud at gå' og bruges aktivt i professionernes hverdag. Vi afprøver konkrete indsatser med vores samarbejdspartnere som aktive deltagere og sikrer på den måde relevans og anvendelighed i forhold til det professionelle arbejde.

Mange af UCC's undervisere deltager i kortere eller længere perioder i forskningsprojekter eller får mulighed for selv at skrive en ph.d.-afhandling. Forskningsresultaterne bliver inddraget i undervisningen og sættes således i spil gennem de studerende – og i forlængelse heraf også i professionerne.

Alle vores forskningsprojekter arbejder med formidling og formidler bl.a. deres resultater i bogform som fag- eller lærebøger og som andre former for undervisningsmaterialer. På UCC's hjemmeside kan du finde information om vores forskningsprojekter og læse de seneste nyheder fra forskningsprogrammerne. Læs mere på ucc.dk/forskning.

UCC afholder løbende gå hjem-møder, temadage og konferencer om faglige og aktuelle emner. Læs mere, og lad dig inspirere på ucc.dk/konferencer.

PROFESSIONSHØJSKOLEN UCC

Afdelingen for Forskning, Udvikling og Internationalisering

Humletorvet 3

1799 København V

T: 4189 7000

E: forskning@ucc.dk

www.ucc.dk/forskning